

HIRİSTİYANLIĞIN GİZLİ TARİHİ

İsa TATLİCAN

www.isatatlican.com

Kitabın tanıtım ve temin adresi:

<http://www.kitapyurdu.com/kitap/default.asp?id=95665&sa=24719100&session=10550148185103215207&LogID=>

Bu makale Ortadoğu Gazetesinden Alıntıdır.

www.hanifdostlar.com

KONU DÜZENİ:

BÖLÜM-1: Hıristiyanlık Nasıl Tahrif Edildi?

- Amacımız Hıristiyanları taciz etmek değildir
- Hıristiyan araştırmacılara göre tarih M.S 32...
- Çarmıhtaki adam kimdi?
- Haçı taşıyan adam
- Çarmıh senaryosunda İncildeki çekişmeler

BÖLÜM-2: Pavlus'un kurguladığı din

- Tarsuslu Saul ve Nasraniler
- Şam yolundaki halüsinasyon
- "Kristoloji" ya da Pavlus'un "Mesih doktrini"
- Pavlus'un ürettiği Hz. İsa ve Hıristiyanlık

BÖLÜM-3: İnciller Nasıl Yazıldı ?

- İnciller Görgü Şahitleri Tarafından Yazılmadı
- Markos ya da Görgü Şahidi Olmayan Şahid
- Matta ya da Aslı Kaybolan Tercüme
- Luka ya da Pavlus'un Sağ Kolu
- Dördüncü İncil ve Hz. İsa'nın Yunanlaştırılması
- Yeni Ahit'te Olmayan İnciller
- Thomas İncil'i, neden yeni Ahit'te yer almıyor ?
- Petrus İncili
- Egerton İncili
- Oxyrhynchus 840 İncili
- Hermas'ın Çobanı ve Didache

BÖLÜM-4: Gerçek İncil'e Ne Oldu?

- Nasranilerin kullandığı kayıp İncil
- Vahiy mi biyografi mi ?
- Q İncili ya da kaynak incil
- "Tanrı'nın Oğlu" Yanılgısının İncillere Girişi
- Eski Ahit'te Tevhit inancı
- İnciller "Baba" kelimesini hangi anlamda kullanıyordu?
- Yanlış tercümenin sonuçları

Bölüm 5: "Baba-Oğul-Kutsal Ruh" yanılgısı

- Tapınma
- Romalı Yüzbaşı'nın Şahitliği
- "Göklerden Gelen Ses"
- İznik Konsülü'nde Ne Oldu?
- Arius'un üçleme inancına itirazları
- Ariusçuluk ve İznik Konsülü
- İznik yemininin ardından Hıristiyanlık

Bölüm 6: İznik'ten Bugüne Hıristiyanlık

- Tevhit inancından kopma süreci
- Anti-Triniteryenler
- Ortodokslar ve Protestanlar

- Çağdaş "Birlemeci" Hıristiyanlar

Bölüm 7: Gerçek imana davet

- Hz.İsa'nın geleceğini müjdelediği Peygamber
- Hıristiyanlara çağrı

BÖLÜM-1: Hıristiyanlık Nasıl Tahrif Edildi?

Bütün insanların günahlarına kefarete olarak Hz. İsa(a.s)'ın çarmıhta öldüğü iddiası Pavlus tarafından ortaya atılan bir inançtı. Bu ise Hıristiyanlık açısından son derece büyük bir sorun oluşturmuştu. Çünkü Meryem Oğlu İsa Mesih, gerçekte çarmıha gerilmemişti ve öldürülmemişti.

Başlarken:

Amacımız Hıristiyanları taciz etmek değildir

Hıristiyanlık, ilk başta, Filistin'de yaşayan Museviler arasında doğmuştu. Hz. İsa'nın çevresinde bulunan ve ona inanan insanların hepsi Yahudi soyundan geliyorlardı ve Musa Şeriatı'na göre yaşıyorlardı. Bu Musevi inancının en büyük şartı ise, tek bir Rabbe, göklerin ve yerin yaratıcısı olan Allah'a kulluk etmek ve O'ndan başka bir ilah tanımamaktı.

Ancak Hıristiyanlık bu Musevi dünyadan çıkıp Avrupa'ya doğru yayıldıkça, farklılaşmaya başladı. Musa Şeriatı'nın temeli olan "Tek Tanrı" inancı garip bir değişikliğe uğradı ve Hz. İsa'nın kendisi bizzat bir tanrı sayılmaya başladı. Bir süre sonra da bu garip inanç formüle edildi. Bu inanca göre -haşa- Allah üç benliğe ayrılıyordu; bir "Baba Tanrı", bir "Oğul Tanrı", bir de "Kutsal Ruh" vardı. "Oğul Tanrı" ise, yine bu inanca göre, Meryem oğlu İsa Mesih'ti.

Gerçek İseviler, yani Hz. İsa'ya bir tanrı olarak değil de bir peygamber olarak iman edenler ise uzun süre bu dejenerere dine karşı direndiler. Ama bir süre sonra sözkonusu dejenerere din, siyasi olarak üstün geldi ve kendisini "gerçek Hıristiyanlık" ilan etti. Zamanla da diğer grubu, yani gerçek İseviler'i tarihten sildi.

Bu yazı dizisi, Hıristiyanlığın yaşadığı bu büyük dejenerasyonun hikayesidir.

Yazılışındaki amaç ise, Hıristiyanlığa saldırmak ya da Hıristiyanları taciz etmek değil, onları Meryem oğlu İsa Mesih'in gerçek yoluna davet etmektir. Hz. İsa'nın gerçekte nasıl bir insan olduğunu, nasıl yaşadığını ve öldüğünü, ardında nasıl bir inanç bıraktığını göstermektir. Eğer onların bu çağrıya karşı duyarlı davranabilecek kadar samimi insanlar olduklarını düşünmesek, zaten bu yazı dizisi yazılmazdı.

Hıristiyan araştırmacılara göre tarih M.S 32...

Romalı askerler, bağnaz Yahudi din adamları ve havarilerden münafık Yahuda İskaryot Kudüs yakınlarındaki Getsamani bahçesine bir baskın düzenliyor. Hz. İsa (a.s) dua ile geçirdiği gecenin sabahında karşısında Romalı askerleri ve yahudileri görünce şaşırmıyor. Ağzından çıkan ilk cümle "aradığınız benim öğrencilerimi bırakın" oluyor. İncillere göre Romalı askerler Hz. İsa'yı başkahine götürürken işkence dolu saatler de başlamış oluyordu. Yahudilerin baskısı ile Hz. İsa idama mahkum edilmişti. Cezası armıha gerilmek suretiyle infaz edilecekti. Peki armıhtaki adam gerçekten de İsa (a.s)'mıydı?

armıhtaki adam kimdi?

Bu sorunun cevabı, ikibin yıldır milyarlarca Hıristiyan tarafından aynı şekilde verilir. Buna göre, Hz. İsa'nın tebliğinden rahatsız olan Yahudi nde gelenleri onu cezalandırmaları için Romalıları kışkırtmışlar, Roma valisi Pilatus da Yahudilerin telkinlerine uyarak Hz. İsa'yı ölüm cezasına çarptırmıştır. Hz. İsa önce kırbalanmış, sonra Roma'nın en acımasız idam yöntemi olan çarmıha gerilmiştir. Ellerinden ve ayaklarından çivilenmiş, bir süre canlı halde asılı kalmış ve bir süre sonra da ruhunu teslim etmiştir. Ancak, yine Hıristiyan inancına göre, ölümünden  gün sonra dirilmiş, öğrencilerine görünmüş, onlarla birlikte yemek yemiş, sonra da canlı olarak göğe yükselmiştir. Yeniden dünyaya geleceği güne kadar ise, gökte, Allah'ın katında canlı olarak kalacaktır.

Bu armıhta ölüm ve yeniden diriliş inancı, Hıristiyan doktrininin diğer bazı kavramlarına da temel oluşturur. Pavlus (St. Paul) tarafından formüle edilen bu doktrine göre, Hz. İsa diğer insanların günahlarına kefarete olmak için çarmıha gerilmiş, acı çekmiş ve ölmüştür. Bu inanca göre insanlar, doğrudan Allah'a yönelerek ve O'nun şeriatına uyarak kurtulamazlar, sadece Hz. İsa'ya sığınıp onun kefaretinden yararlanarak kurtulabilirler. Pavlus bu nedenle Yeni Ahit'e giren mektuplarında "eğer Mesih dirilmemişse, bildirimiz de imanınız da boştur" diye yazmıştır. Çünkü Pavlus'un-ki Hıristiyanlığın kurucusu Hz. İsa değil, odur-tüm "iman"ı, çarmıha gerilip acı çeken Mesih kavramına dayanmaktadır.

Bu ise Hıristiyanlık açısından son derece büyük bir sorun oluşturur. Çünkü Meryem Oğlu İsa Mesih, gerçekte çarmıha gerilmemiş, öldürülmemiş ve dolayısıyla dirilmemiştir.

İlk duydukları anda çoğu insan için şaşırtıcı olan bu gerçeği bizlere Kuran haber verir. Allah'ın son vahyi, çarmıh olayı hakkında şöyle yazmaktadır:

"Ve: "Biz, Allah'ın Resulü Meryem oğlu Mesih İsa'yı gerçekten öldürdük" demeleri nedeniyle de (Yahudilere ceza verdik.) Oysa onu öldürmediler ve onu asmadılar. Ama onlara (onun) benzeri gösterildi. Gerçekten onun hakkında anlaşmazlığa düşenler, kesin bir şüphe içindedirler. Onların bir zanna uymaktan başka buna ilişkin hiçbir bilgileri yoktur. Onu kesin olarak öldürmediler. Hayır; Allah onu kendine yükseltti. Allah stn ve güçlüdür, hüküm ve hikmet sahibidir." (Nisa, 157-158)

Üstteki ayette geçen "onu öldürmediler ve onu asmadılar" ifadesi, Hz. İsa'nın

çarmıha gerilmediğini ve öldürülmediğini açıkça bildirir. Kuran'da yer alan bu bilgi, Hıristiyanlarla Müslümanlar arasında asırlardır tartışma konusu olmuştur. Hıristiyanlar, Hz. İsa'nın yüzlerce şahidin gözleri önünde çarmıha gerildiğini, İncillerin ve diğer Hıristiyan yazılarının bu konuda ittifak içinde olduklarını, bunun asırlardır milyonlarca inanan tarafından tasdik edilen kesin bir gerçek olduğunu söylerler.

Oysa durum pek öyle değildir.

Haçı taşıyan adam

Çarmıhtaki adam konusuna bakarken, öncelikle bu konudaki Hıristiyan literatürüne bir göz atmakta yarar var. Bugünün Hıristiyanları Hz. İsa'nın çarmıha gerildiğinden son derece emindirler ve bunun tüm Hıristiyan geleneği tarafından tasdik edilen bir gerçek olduğunu düşünürler. Oysa durum biraz daha farklıdır. Çarmıhtaki adamın kim olduğu sorusuna Hıristiyanlar arasında da alternatif cevap getirenler olmuştur. Bunlar, Katolik doktrininde "sapık" (heretik) bir akım sayılan bir inanca sahiptirler. Akımın adı "Dösetizm"dir.

Dösetizm hakkındaki en önemli bilgiler, Katolik Kilisesi'nin ünlü kurucularından Rahip Irenaeus'un ikinci yüzyılın sonlarında yazdığı "Sapkınlara Cevaplar" adlı bildiriye verilir. Irenaeus, bu akımın temsilcilerinden biri olan Basilides'ten söz eder. Buna göre, İskenderiyeli Hıristiyan bir tarihçi olan Basilides, 130-150 yılları arasında yazdığı yazılarda Hz. İsa'nın çarmıha gerildiğini ısrarla reddetmiştir. Çarmıha gerilen kişinin gerçekte Hz. İsa olmadığını, onun yerine Kireneli Simon'un haça gerildiğini, Tanrı'nın Simon'un yüzünü mucizevi bir biçimde değiştirerek onu Hz. İsa'ya benzettiğini ve böylece Yahudilerin ve Romalıların onu Hz. İsa sandığını savunmuştur. Hatta Basilides, Kireneli Simon çarmıha gerilirken Hz. İsa'nın da bu olayı seyrettiğini, sonra da oradan uzaklaştığını ve göğe canlı olarak yükselerek Tanrı'nın katına çıktığını yazmıştır.

Acaba Basilides bu ilginç fikre nereden varmıştı? Üçüncü yüzyılda yaşamış bir Hıristiyan teolog olan İskenderiyeli Clement'in yazılarına göre, Basilides kendisine gizli bir bilginin ulaştığı iddiasındaydı. Anlattığına göre Hz. İsa'nın havarilerinden Simon Petrus'un tercümanlığını yapan Glaucias adlı bir kişi, bu sırrı Petrus'dan öğrenmiş ve Basilides de ondan duymuştu. Basilides, Glaucias'tan öğrendiği bilgilerle, İncillerin yanlışlarını kendisine göre düzelterek yeni bir "İncil" de yazmıştı.

Peki Basilides'in Hz. İsa'nın yerine çarmıha gerilen kişi olarak gösterdiği Kireneli Simon kimdi Kireneli Simon, İncillere göre, Romalı askerlerin Hz. İsa'yı çarmıha götürürken haçı taşıttıkları kişiydi.

Çarmıha gerilen kişiye kendi çarmıhının taşınması, bir Roma geleneğiydi. Bu hem psikolojik hem de fiziksel bir tür işkenceydi. Ancak, İncillere göre Hz. İsa kendi çarmıhını taşıyamadı, bu yüzden askerler çarmıhı Kireneli Simon adlı adama taşıttılar. Hıristiyan geleneği İncillerdeki bu bilgiyi yorumlarken, Hz. İsa'nın çarmıha götürülmeden kırbaçlandığına dikkat çeker ve bunun Hz. İsa'yı güçsüz düşürdüğünü, bu yüzden çarmıhı taşımadığını anlatır.

Ancak ikinci yüzyılda yaşamış bir Hıristiyan olan Basilides'e göre, çarmıha gerilen kişi aslında Kireneli Simon'du. Allah bir mucize yaratarak Simon'u Hz. İsa'ya benzetmiş, iki kişi yer değiştirmiş ve Simon kendisini Hz. İsa'nın yerine feda etmişti.

Dosetikler arasında bu iddiayı savunan tek kişi Basilides de değildi. Ondan başka Kilise tarafından "sapkın" sayılan bazı isimler ya da tarikatlar da Hz. İsa'nın çarmıha gerilmediğini, onun yerine, ona benzetilen bir başkasının haçlandığını savundular. Zaten "Dosetizm" deyimi, Yunanca'da "gibi gelmek", "görünmek" anlamlarına gelen "dokein" kelimesinden türemiştir. Ancak Katolik Kilisesi'nin mutlak egemenliğinin kurulduğu dördüncü yüzyıldan itibaren, diğer "sapkın" akımlar gibi Dosetikler de aşamalı biçimde yok oldular. Haçtaki adamın Hz. İsa olduğu öğretisi, Kilise'nin zoruyla, Hıristiyan dünyasında temel bir dogma olarak yerini sağlamlaştırdı.

Çarmıh senaryosunda İncildeki çekişmeler

Peki Dosetiklerin iddiası doğru muydu, haçtaki adam gerçekten de Kireneli Simon muydu?

Bunu elbette kesin olarak bilemeyiz. Bildiğimiz tek şey, haçtaki adamın Hz. İsa olmadığı, ona benzetilen bir başka kişi olduğudur. Ancak Dosetizm, bu gerçeğin ilk birkaç yüzyılda bazı Hıristiyanlar tarafından bilindiğini göstermesi açısından önemlidir.

Dosetik olarak bilinen kişiler belki sadece Hz. İsa'nın haçlanmadığını öğrenmişlerdi ve Kireneli Simon açıklamasını da bu gerçeği makul bir senaryoya oturtmak için geliştirmişlerdi. Çünkü İnciller incelendiğinde, gerçekten de Hz. İsa'nın haçlanmadan önce bir başka insanla yer değiştirmesi için kullanılacak en uygun fırsatın sözkonusu haçın taşınması olayı olduğu görülür. Ancak, elbette, olay daha farklı bir biçimde gerçekleşmiş, bir başka İlahi plan çerçevesinde çarmıha bir başkası da asılmış olabilir. (Müslüman tarihçiler, Hz. İsa (a.s) yerine çarmıha gerilen kişinin, bir kese altın karşılığında Hz. İsa'nın yerini Yahudilere söyleyen münafık Yahuda İskaryot olduğunu açıklamışlardır.)

İnciller çarmıh anlatımlarında belirgin bir biçimde çelişmektedirler, çünkü anlattıkları hikayeler tamamen sonradan üretilmiş efsanelerdir. Çarmıha gerilen kişi Hz. İsa olmadığına göre, Hz. İsa merkezli çarmıh anlatımlarının hepsi senaryolara dayanmaktadır. Ortada gerçek bir görgü şahitliği yoktur, böyle olduğu için de verdikleri her detayı bir takım kurgulara dayandırmak zorunda kalmışlar ve kaçınılmaz olarak çelişkili tablolar çizmişlerdir.

BÖLÜM-2: Pavlus'un kurguladığı din

Hız. İsa'nın ve Nasranilerin en büyük düşmanlarından biri olan Tarsuslu Saul, Şam yolunda gördüğü halüsinasyonun ardından Mesih'e inandığını açıkladı. İsa (a.s)'ın yolunu izleyen Nasraniler yıllar sonra bir dini sapma ile karşı karşıya olduklarını anlayacaklardı. Hıristiyanlığın dejenerasyonu başlamıştı artık...

Günümüzde birçok Kitab-ı Mukaddes araştırmacısına göre Hıristiyanlık inancı sadece ve sadece Pavlus'la doğmuştu. Yahudileri doğru yola çağırarak için Hz. İsa, günümüzde yaşanan Hıristiyanlığı insanlara tebliğ etmemişti. Bugün Hıristiyanlık olarak bildiğimiz dini üreten kaynak, Hz. İsa'nın ya da Nasraniler'in tebliğinden çok, Pavlus'un zihnidir. Yeni Ahit'in şekillenmesindeki en büyük rol de yine ona aittir. Tarihte bu denli büyük bir rol oynamış olan Pavlus'un hikayesi de son derece ilginçtir doğal olarak. Unutmayalım ki, bu hikaye aynı zamanda Hıristiyanlığın da hikayesidir.

Tarsuslu Saul ve Nasraniler

Latin dillerinde Paul olarak da anılan Pavlus'un yaşamı iki temel döneme ayrılır. İlk dönem Pavlus'un Yahudi dönemiydi ve asıl adı da Saul'du. Hz. İsa'ya iman ettiğini açıkladığında ise zihni ile birlikte adını da değiştirdi ve Pavlus ismini kullanmaya başladı.

Saul dönemin önemli kentlerinden biri olan Tarsus'ta doğmuş bir Yahudiydi. Roma İmparatorluğu'nun önemli kültürel merkezlerinden biri olan Tarsus'ta büyüdüğü için Roma kültürünü iyi tanıdı ve Grekçe öğrendi. Gençliğinin başlarında ise Kudüs'e giderek dini eğitim görmeye başladı. Roma yönetimi ile işbirliği yapan Saduki mezhebinin gönüllü bir öğrencisi olarak din adamları hiyerarşisine hizmet etti.

Saul'un Sadukilerin elinde eğitildiği dönem, aynı zamanda Hz. İsa'nın tebliğinin Kudüs'e ulaştığı dönemdi. Yeni Ahit'te anlatıldığına göre Saul bu dönemde Hz. İsa'yı hiç görmemişti, ama bağlı olduğu Saduki tarikatının çoğu üyesi gibi o da Hz. İsa'ya nefretle bakmıştı. Bu nedenle de Hz. İsa'nın vefatının ardından Nasrani cemaatine karşı başlatılan baskı politikasına en ön safta katıldı. Saul'un ilk sahneye çıkışı, Nasraniler'e yapılan baskının en somut ve erken örneklerinden biri olan İstefan'ın şehit edilmesiyle oldu.

Saul, Nasraniler'e karşı sistemli bir baskı politikası uygulayan Roma-Saduki rejiminin kullandığı militanlardan biriydi. Öyle ki Nasraniler'in lideri ve Yeni Ahit'e göre "İsa'nın kardeşi" olan Yakup'u öldürmeye kalkmıştı. Bu olayın hemen ardından da, üstteki alıntıda ve Elçilerin İşleri'nde anlatıldığına göre, Saul Şam'a göç etmiş olan Nasraniler'i yakalamak için Saduki Başrahipten özel bir izin aldı ve yanındaki bir grup silahlı adam ile birlikte Şam'a doğru yola çıktı. Ancak, anlatıldığına göre, Saul Şam'a giderken yolda metafizik bir mesaj aldı ve tüm yaşamı bir anda değişti.

Şam yolundaki halüsinasyon

Elçilerin İşleri'nde anlatıldığına göre, Saul Kudüs'teki baskı ve işkenceler nedeniyle kentten ayrılarak Şam'a göç etmiş olan Nasraniler'i yakalamak için bu kente doğru ilerlerken, bir anda çok garip bir olay yaşadı. İncilde bu esrarengiz olay şu şekilde aktarılır:

"Yol alıp Şam'a yaklaştığı sırada, birdenbire gökten gelen bir ışık çevresini aydınlattı. Yere yıkılan Saul, bir sesin kendisine, "Saul, Saul, neden bana zulmediyorsun?" dediğini işitti.

Saul, "Ey efendim, sen kimsin?" dedi.

"Ben, senin zulmettiğin İsa'yım" diye cevap geldi. "Haydi kalk ve kente gir, ne yapman gerektiği sana bildirilecek."

Saul'la birlikte yolculuk eden adamların dilleri tutuldu, oldukları yerde kalakaldılar. Sesi duydularsa da, kimseyi göremediler. Saul yerden kalktı, ama gözlerini açtığında hiçbir şey göremiyordu. Sonra kendisini elinden tutup Şam'a götürdüler. Üç gün boyunca gözleri görmeyen Saul hiçbir şey yiyip içmedi." (Elçilerin İşleri, 9:3-9)

Bu olay, elbette, görgü şahitleri tarafından doğrulanan somut bir mucize değil, sadece Saul'un gördüğünü iddia ettiği bir rüya, muhtemelen bir halüsinasyondur. Elçilerin İşleri'nin yazarı olan Luka, sonradan Pavlus adını alan Saul'un hekimiydi ve ondan duyduklarını yazmıştı. Dolayısıyla "Saul'un İsa'dan aldığı vahiy" olarak yorumlanan bu olay, elbette, sadece Saul'un hayalgücünün bir ürünü olabilirdi.

Saul'un "imani", yaşadığı bir halüsinasyonla başladı. Bu halüsinasyonun kaynağı da Hz. İsa ya da herhangi bir İlahi vahiy değil, kendi bilinçaltıydı. Ancak o, yaşadığı-ya da belki sadece yaşadığını söylediği-bu olayı kendisi için bir dönüm noktası olarak kabul etti ve bu tarihten sonra Hz. İsa'nın kararlı bir taraftarı olarak ortaya çıktı.

Hıristiyanlığın ve hatta diğer dinlerin tarihinde bu tür "mistik"lerin sayısı oldukça kabarıktır. Tarih içinde pek çok insan "İsa benimle konuştu" ya da "Tanrı bana göründü" diyerek ortaya çıkmış, bazıları kendilerine inanan insanlar bulmayı ve yeni dinler kurmayı başarmıştır. Bu tür mistiklerin çağdaş örneklerinden biri, "Hz. İsa bana gençliğimde göründü" diyerek yeni bir tarikat, daha doğrusu bir din kuran Koreli Rahip Sun Yung Moon'dur. Hıristiyanlar bugün Moon'u bir sahtekar, bir şarlatan olarak görüyorlar. Ama ne yazık ki çoğu Moon'un yaptığı işin Saul'unkine ne kadar çok benzediğinin farkında değiller.

Biz yine Saul'un hikayesine dönelim. Elçilerin İşleri'nde anlatıldığına göre, Saul yanındaki görevlilerle birlikte Şam'a vardığında, etrafındakilerin şaşkın bakışları altında kentteki Nasranilerle görüştü ve onlara artık kendileriyle aynı safta yer aldığını bildirdi. Bu, kenttekiler için ciddi bir sürprizdi. Öyle ki "onu duyanların hepsi şaşkına döndü. 'Kudüs'te bu adı ananları kırıp geçiren adam bu değil mi? Buraya da, öylelerini tutuklayıp başkahinlere götürmek amacıyla gelmedi mi?' diyorlardı".

"Kristoloji" ya da Pavlus'un "Mesih doktrini"

Saul Şam'daki Nasraniler'in yanında fazla durmadı. Galatyalılar'a yazdığı mektupta belirttiğine göre, Şam'dan ayrılarak Arabistan'a gitti, orada bir süre kaldı ve sonra yeniden Şam'a döndü. Şam'da ve Arabistan'da geçen bu dönem, yine Galatyalılar'a yazdığı mektupta belirttiğine göre, üç yıl sürdü. Bu üç yılın sonunda Kudüs'e gitti ve oradaki Nasrani cemaatinin iki önemli ismiyle, Yeni Ahit'e göre Hz. İsa'nın kardeşi olan Yakup'la ve havari Simon Petrus'la görüştü. Ancak onların yanında sadece onbeş gün kaldı. Sonra da kuzeye, Suriye taraflarına giderek dört bir yana Hz. İsa'yı anlatmaya başladı. Ancak onun anlattığı Hz. İsa, Nasraniler'in bildikleri ve tanıdıkları Hz. İsa'dan oldukça farklıydı. Bu arada ismini de değiştirmişti. Artık İbranice olan Saul ismini değil, onun Grekçe karşılığı olan "Pavlus" (Paul) ismini kullanıyordu.

Şam yolunda gördüğü halüsinasyondan sonraki üç yıl boyunca Pavlus'un ne yaptığı, özellikle de Arabistan'da ne ile uğraştığı, cevabı bilinmeyen önemli bir sorudur. Ancak anlaşılan bu üç yıl boyunca, belki bilmediğimiz bir takım öğretilerden etkilenererek, bir süre sonra yaymaya başlayacağı Mesih doktrini geliştirdi.

"Kristoloji" olarak da anılan bu Mesih doktrini, Nasraniler'in inancından çok farklıydı. Hıristiyanlığın temelini oluşturan bu doktrin tümüyle Pavlus'un icadıydı. Çünkü Pavlus Hz. İsa'yı hiç görmemişti. Hz. İsa'nın öğrencileriyle de hiç konuşmamıştı. Kudüs'teki Nasrani cemaatini, Yakup'u ya da havarileri tanııyordu. Ancak kendisini, gördüğü rüyanın kendisine gerçek Hz. İsa'yı tanıttığı konusunda ikna etti. Hatta, böyle bir "vahye" mazhar olduğu için kendisini diğer Nasraniler'den daha üstün sayıyordu.

Nasraniler, Hz. İsa'nın meşru halefleriydiler. Yeni Ahit'e göre Hz. İsa'nın kardeşi tarafından yönetilen topluluk, Hz. İsa'nın oniki havarisini ve o hayatta iken ona iman etmiş daha pek çok dindar Yahudiyi içeriyordu.

Ama şimdi Hz. İsa'yı hiç görmemiş, hiç dinlememiş olan bir kişi birden ortaya çıkıyor, Hz. İsa'nın ruhunun kendisine çölün ortasında görüldüğünü söylüyordu. Nasraniler'in yanına geldiğinde onlarla sadece onbeş gün birlikte oluyordu. Bu süre zarfında sadece iki kişiyle, Yakup ve Petrus'la görüşmüş olması da Nasraniler'le çok yakın bir diyaloga girmediğini gösteriyordu.

En ilginç ise, Nasrani inancından bu denli uzak olan Pavlus'un, kendisini diğer tüm Nasranilerden üstün görmesiydi. Kendisini "daha anne rahmindeyken Tanrı tarafından seçilmiş" bir görevli sayıyor, Hz. İsa'dan doğrudan vahiy aldığına inanıyordu. Kudüs'teki Nasrani cemaatiyle görüşmek için üç yıl beklemesi ise, onlara ihtiyacı olmadığını düşündüğünü gösteriyordu. Anlaşılan Hz. İsa'yı ve onun getirdiği mesajı anlamak için kimseye ihtiyacı olmadığını, çünkü bu mesajı herkesten daha iyi kavradığına inandırmıştı kendini.

Pavlus'un ürettiği Hz. İsa ve Hıristiyanlık

Bu ise son derece tehlikeli bir durumdu. Çünkü Pavlus'un kendi zihninde ürettiği Hz. İsa imajı, Nasraniler'in bildikleri gerçek Hz. İsa'ya uymayabilirdi. Belki kendi zihninde gerçeklere tamamen aykırı, tümüyle hayali bir Hz. İsa canlandırmış olabilirdi. Hz. İsa'nın kendisine özel "vahiy"ler ulaştırdığına inandığı ve kendisini "daha anne rahmindeyken Tanrı tarafından seçilmiş" saymasına yol açan narsizmini koruduğu sürece, bu düşüncesinden kolay kolay vazgeçmezdi de.

Olayların gelişimi, Saul'un tam da bu tür bir psikolojiye kapılmış olduğunu gösterdi. Kudüs'teki Nasrani liderliği de bu durumu fark etmekte gecikmedi. Zaten Saul onların yanına geldiğinde de, Saul'un Galatyalılar'a yazdığı mektupta da belirttiği gibi, eskiden büyük bir düşmanları olan bu adamın böyle garip biçimde "dönmesinden" kuşkulanmışlar ve Saul'a pek güvenmemişlerdi.

Yine de Nasrani topluluğunun liderleri Saul'un ısrarlı tutumu karşısında ona karşı hoşgörü ve iyiniyetle yaklaştılar. Ancak Saul'un gittiği yerlerde neler anlattığını duyduklarında, dini bir sapma ile karşı karşıya olduklarını fark edeceklerdi.

BÖLÜM-3: İnciller Nasıl Yazıldı ?

Hıristiyanlık hakkında yeterli bilgisi olmayan birçok insan, günümüzde kullanılan İncil'in Allah tarafından Hz. İsa'ya indirilen, ancak daha sonra tahrif edilmiş kutsal bir metin olduğunu zanneder. Oysa bu doğru değildir. İnciller İsa (a.s.)dan yaklaşık 70-100 yıl sonra kendisini görmeyen insanlar tarafından kaleme alınmış tarihsel metinlerdir.

Hıristiyanlık dini hakkında yeterince bilgisi olmayan kişiler, İncil metinlerinin Hz. İsa ile aynı dönemde yazıldığını ve tamamen Hz. İsa'nın sözlerine dayandığını düşünürler. Oysa bu doğru değildir. İncil Hz. İsa'dan çok daha sonraları yazılı metin haline getirilmiştir. Markos İncili'nin MS 70, Matta İncili'nin MS 80, Luka İncili'nin MS 90 yılında, Yuhanna İncili'nin ise 90-100 yılları sırasında yazıldığı tahmin edilmektedir. Diğer İncil metinleri de aynı dönemler içinde yazılmıştır. Elinize İncil nüshası alır ve içinde yer alan dört İncil'in kimler tarafından yazıldığını öğrenmek için girişlerine bakarsanız şu tabloyla karşılaşacaksınız:

Yeni Ahit'te ilk sırada yer alan İncil Hz. İsa'nın havarisi Matta tarafından yazılmıştır. Barnaba'nın yeğeni ve Petrus'un yardımcısı olan Markos ikinci İncili, Pavlus'un hekimi olan Luka da üçüncü İncili yazmıştır. Dördüncü İncili kaleme alan kişinin de "İsa'nın sevdiği öğrenci", yani havarilerden biri olan Yuhanna olduğu söylenir.

Ancak çoğu Hıristiyanın düşünmek istemediği bir gerçek vardır. Sözünü ettiğimiz dört metinde de "imza" anlamına gelecek bir belirti yoktur. Bir başka deyişle, metinlerin hiçbirinde yazarın ismi verilmez. "Ben havari Matta, bunları yazıyorum" gibi bir ifade yoktur.

Bu İncilleri yazanların neden böyle bir not düşmedikleri ise önemli bir sorudur. Çünkü Yeni Ahit'in diğer metinlerinde böyle bir durum yoktur. Pavlus'un mektuplarının hepsinin başında "Tanrı'nın müjdesini yaymak için seçilip elçi olmaya çağrılan ben Pavlus'tan selam" gibi selamlama ifadeleri vardır. Yakup'un

mektubunda, Yahuda ve Petrus'a atfedilen mektuplarda, hatta Yeni Ahit'in son kitabı olan "Vahiy"de bile, bu metinlerin kimin tarafından yazıldığı belirtilir.

Böyle bir durumda, bu İncillerin gerçekten Hıristiyanların öne sürdükleri kişiler tarafından yazıldıklarını kabul etmek zorlaşmaktadır. Oysa eğer bu metinlerin başka insanlar tarafından yazıldıklarını düşünürsek, isim koymakta tereddüt etmelerinin mantığı kolayca anlaşılır. Çünkü bir havari ya da bir havarinin yanında yetişmiş bir insan değilse, isimlerinin kendilerine kazandıracağı bir güvenilirlik olmayacaktır ve bu yüzden metinleri isimsiz yazmayı tercih etmeleri de son derece normaldir. Eğer mutlaka bir isim koyma ihtiyacı duyarlarsa da, Hz. İsa'nın yanında bulunmuş ünlü bir ismi tercih etmeleri daha mantıklıdır.

İnciller Görgü Şahitleri Tarafından Yazılmadı

Nitekim Yeni Ahit'i inceleyen araştırmacıların hemen hiçbiri, Yeni Ahit İncilleri'nin havariler tarafından kaleme alındığı düşüncesinde değildir. Öncelikle Aramice konuşan birer Yahudi olan havarilerin, iyi birer Yunanca ile kaleme alınmış bu metinleri üretmeleri teknik yönden mümkün görünmemektedir. Dahası, metinlerin içeriğine bakıldığında, bunların Hz. İsa'yla birlikte aynı ortamda bulunmuş "görgü şahitleri" tarafından yazılmadıkları, ancak farklı kaynaklardan ve birbirlerinden alıntılar yapılarak derlendikleri anlaşılmaktadır.

Bu karışıklık Pavlus'un mektupları için bile geçerlidir. Pavlus'un mektupları olarak bilinen metinlerin iki tanesinin aslında sonradan yazıldıkları ve Pavlus'a atfedildikleri düşünülmektedir. Bunlar Koloseliler'e ve Efesliler'e yazılmış mektuplardır ve Pavlus'un imzasını taşımalarına karşın, kullandıkları üslup, yazı stili ve kelime seçimleri Pavlus'un diğer mektuplarından çok farklıdır. Bu nedenle, akademisyenlerin çoğu bu mektupların, Pavlus'un ölümünün ardından "onun öğretilerine devam ettiren hareketin liderleri" tarafından yazıldığını kabul etmektedirler. Böyle bir sonradan yazmada ise, üstte açıklandığı gibi, dönemin anlayışına göre "gayrı-ahlaki" bir yön yoktur. Tüm bunlar bizlere Yeni Ahit'in kalın bir sis perdesi ardında durduğunu göstermektedir. Eldeki metinlerin kim tarafından yazıldıkları belirsizdir. Bu metinleri şu anda kabul edilen yazarlarına atfeden Kiliseler arasında ise şiddetli fikir ayrılıkları vardır. Şimdi bunlara tek tek bakalım.

Markos ya da Görgü Şahidi Olmayan Şahid

Yeni Ahit'in dört İncil'i arasında ikinci sırada yer alan, ama gerçekte diğer üçünden daha önce yazılmış olan İncil, ilk kez 70 yılı civarında kaleme alınmıştı. Ancak Hıristiyanlar arasında uzunca bir süre yazarı belli olmadan dolaştı. Bu İncil'in yazarı olarak Markos'u gösteren ilk kişi ise, The Catholic Encyclopedia'nın da kabul ettiği gibi, Hierapolis piskoposu Papias oldu. Papias, MS 130 ya da 140 yılında yazdığı "Rab'bin Sözlerinin Açıklanması" adlı çalışmasında bu İncil'in Aziz Markos tarafından yazıldığını belirtti. Papias'a göre Markos Hz. İsa'nın sözlerini hiçbir zaman kendi kulağıyla duymamış, ama havari Petrus'tan öğrendiklerini dikkatli bir biçimde kaydetmişti.

Ancak ortada önemli bir sorun vardı: Söz konusu Markos'un kim olduğu pek açık değildi. Hala da değildir. Bugün elimizdeki Yeni Ahit'te iki ayrı Markos'tan söz

edilir ve bunların aynı kişi olduğunu gösterebilecek hiçbir delil yoktur. Yani hem Markos'un kimliği ve kaynakları bulanıktır, hem de Markos'a tanıklık eden Papias'ın. Aynı durum, üstteki alıntıda belirtildiği gibi, Matta İncili için de geçerlidir.

Matta ya da Aslı Kaybolan Tercüme

Yeni Ahit'te ilk sıraya konan Matta İncili, aslında yazılış sırasına göre ikincidir. Gerek Hıristiyan tarihçilerin, gerekse seküler araştırmacıların büyük bölümü, bu İncil'in MS 80'li yılların başında, yani Markos'tan 10-15 yıl sonra kaleme alındığı konusunda hemfikirdir. Yaygın kabul gören bir diğer görüş ise, Matta İncili'nin yazarının Markos İncili'ne dayandığı, ancak Markos'un bilmediği bir takım kaynaklardan gelen bilgileri ekleyerek daha geniş kapsamlı bir metin oluşturduğu yönündedir.

Matta İncili'nin elimizdeki versiyonunun gerçekte "bazı yönlerden" tahrif edilmiş bir versiyon olduğunu söyleyebiliriz. Bu tahrifat, Hz. İsa'ya ilahlık atfetmek amacıyla İncil'e bazı pasaj ya da cümlelerin eklenmesi veya bazı kelimelerin yanlış yorumlanması ile gerçekleşmiş olmalıdır.

Luka ya da Pavlus'un Sağ Kolu

Üçüncü İncil'in ve Yeni Ahit'in beşinci kitabı olan Elçilerin İşleri'nin yazarı aynı kişidir ve Hıristiyan geleneğinde Luka olarak anılır. Luka'nın en önemli özelliği ise, Pavlus'un hem hekimi hem de sadık bir öğrencisi oluşudur. Pavlus Koloseliler'e yazdığı mektubun sonunda ondan şöyle söz eder: "Sevgili hekim Luka ve Dimas da size selam ederler". Filimun'a yazdığı mektubunda ise onu "emektaşları" arasında sayar. Dolayısıyla, Luka İncili'nin de, Matta'nın Yunanca versiyonu gibi, Pavlusçu öğretinin elinden çıkmış bir metin olduğunu söyleyebiliriz. Luka İncili'nin Matta'yla aynı dönemde, muhtemelen Matta'dan 5-10 yıl sonra yazıldığı kabul edilir. Yani 85-90 yılları civarında bir tarihte kaleme alınmıştır. Yine de "Luka İncili", uzunca bir süre kim tarafından yazıldığı belli olmadan ortada dolaşmıştır. Luka'nın incilinde yer alan bazı detaylardan da, sözkonusu metnin "görgü tanıklığı" ürünü olmadığı anlaşılmaktadır. Luka'nın metni incelendiğinde, Hz. İsa'nın hayat hikayesini nereden öğrendiği açıkça görülür: Luka, kendisinden 15-20 yıl önce yazılmış olan Markos'un İncili'ni temel kaynak olarak kullanmıştır. Çoğu yerde Markos'ta yazılı olanları hiç değiştirmeden doğrudan alıntılar.

Dördüncü İncil ve Hz. İsa'nın Yunanlaştırılması

Akademisyenlerin çoğu, Yeni Ahit'te dördüncü sırada yer alan ve Hıristiyanlarca "Yuhanna İncili" olarak anılan kitabı sadece "Dördüncü İncil" olarak tanımlamayı tercih ederler. Çünkü bu İncil'in havari Yuhanna tarafından yazıldığı iddiası, Kilise dogmalarına sıkı sıkıya inanan Hıristiyanlar hariç, hiç kimse tarafından kabul edilmemektedir.

Dördüncü İncil, diğer üçünden çok farklıdır. Matta, Markos ve Luka, Hz. İsa'yı birbirlerine paralel bir bakış açısıyla anlattıkları için "Snoptik İnciller" (aynı gözden yazılmış) olarak anılırlar. Oysa Dördüncü İncil, tamamen farklı bir

"gözden" yazılmıştır. Hz. İsa'nın kimliği hakkındaki yorumları çok farklıdır, üslubu çok farklıdır, aktardığı sözler ya da olaylar farklıdır. Snoptiklere göre çok daha felsefi, çok daha sembolik, çok daha mistiktir. Yeni Ahit'teki çelişkilerin çoğu da, aslında Snoptiklerle Dördüncü İncil arasındaki çelişkilerdir.

Peki bu metin kim tarafından ve ne zaman kaleme alınmıştır? Zaman konusunda varılan ortak görüş, MS 100 yılı civarlarıdır. Hıristiyan geleneği, havariler arasında en uzun yaşamış olan Yuhanna'nın bu tarihte Efes'te bulunduğunu ve sözkonusu incili burada kaleme aldığını öne sürer. Oysa bunu hiçbir tarafsız araştırmacı kabul etmemektedir.

Elimizdeki metnin havari Yuhanna'ya ait olduğuna dair Hıristiyan geleneği içinde bile somut bir delil bulunmamaktadır. Nitekim Hıristiyanlık tarihinde farklı bazı mezhepler, Snoptik İncilleri kabul etmelerine rağmen, Dördüncü İncil'in havari Yuhanna'dan gelen güvenilir bir metin olduğunu reddetmişlerdir. Dört incilin tümüyle güvenilmez olduklarını, bizlere Hz. İsa hakkında hiçbir doğru bilgi aktarmadıklarını öne sürmüyoruz elbette. Aksine, bu incilleri tarihsel verilerle, mantıksal çıkarımlarla ve en önemlisi Kuran'la karşılaştırdığımızda, bizlere pek çok doğru bilgi aktardıklarını görebiliriz.

Ancak incillerin içeriğinde bu tür doğrular yer alması, başta da belirttiğimiz gibi, onları tam anlamıyla güvenilir kılmamaktadır. Çünkü Hz. İsa'nın hayatını ve mesajını aktarırken, bunları Pavlusçu öğretinin süzgecinden geçirmişlerdir. Pavlusçu öğretilere uygun olarak kimi zaman bir takım hayali söz ya da olaylar üretmişler, kimi zaman bazı gerçek olay ya da sözleri aktarmaktan kaçınmışlar, bazen de doğru olay ya da sözleri yanlış yorumlamışlardır.

Yeni Ahit'te Olmayan İnciller

1945'te Mısır'da yapılan bir araştırmada bulunan "Thomas İncili" Hıristiyan dünyasında şaşkınlık yaratmıştı. Bu İncil'in Yeni Ahit'te neden yer almadığı sorusuna cevap verilemedi. Bu dönemde Pavlusçu öğreti doğrultusunda kaleme alınmış birçok İncil bulunmaktaydı.

1945 yılında, Mısır'daki tarihsel Nag Hammadi kütüphanesinde, Kıpti kökenli Hıristiyan mezheplerine ait dokümanlar arasında, Hz. İsa'nın sözlerini aktaran bir metin bulundu. Metnin başında "bunlar yaşayan İsa'nın söylediği ve İkiz Thomas'ın kaydettiği gizli derslerdir" diye yazıyordu. Metnin sonundaki imza ise "Thomas'ın İncili" diye atılmıştı. Keşfi yapan araştırmacıların duydukları şaşkınlık ve heyecan kısa sürede tüm Hıristiyan dünyasında yayıldı. Yeni Ahit'in dört İncili dışında yeni bir İncil bulunmuştu. İlerleyen yıllarda metni inceleyen Hıristiyanların çoğu, bunun değerli bir metin olduğu, ancak Yeni Ahit'in İncilleri kadar da güvenilir sayılamayacağı yorumunu yaptılar. Bu metnin Hıristiyan dogmasınının olduğu dönemde neden Yeni Ahit'e dahil edilmemiş olduğu sorusu ise cevapsız kaldı.

Thomas İncil'i, neden yeni Ahit'te yer almıyor ?

Aslında Thomas İncili, Yeni Ahit'e dahil edilmemiş pek çok "incil"den yalnızca birisiydi. Bunun dışında daha pek çok incil metninin varlığı biliniyordu. Bunların bazılarının metni ortada yoktu, ama ikinci ya da üçüncü yüzyılda yaşamış Kilise babalarının yazdıkları yazılarda bu inciller konu ediliyor, çoğu zaman da şiddetle eleştiriliyordu. Öte yandan bazı incil metnlerinin de bazı küçük parçaları ele geçmişti. Yanmış, yırtılmış ya da dağılmış olan kağıtlardan, bunların hepsinin ayrı ayrı kişiler tarafından yazılmış ve içeriklerinde farklar bulunan inciller olduğunu anlamak mümkündür.

Bu karmaşanın nedeni şuydu: Hıristiyanlığın ilk iki yüzyılı içinde hepsi de Hz. İsa'nın yolunu izleme iddiasında bulunan ama aralarında önemli görüş ayrılıkları bulunan mezhepler çıkmıştı ve bunların çoğu da kendilerine göre bir "incil" yazmaya kalkmışlardı. Bu durum, Yeni Ahit'ten bile anlaşılır. Luka İncili'nin hemen başında şöyle yazılıdır:

Sayın Teofilos,

Birçok kişi aramızda olup bitenlerin tarihçesini yazmaya girişmiştir. Nitekim başlangıçtan beri bu olayların görgü tanığı ve Tanrı sözünün hizmetkârı olanlar bunları bize ilemişlerdir. Ben de tüm bu olayları ta başından özenle araştırmış biri olarak bunları sana sırasıyla yazmayı uygun gördüm. Öyle ki, sana verilen bilgilerin doğruluğunu bilesin. (Luka, 1:1-4)

Görüldüğü gibi, Luka'nın yazarı, "birçok kişinin olup bitenlerin tarihçesini yazmaya giriştiğini" belirtmekle ortada bir karmaşa olduğuna işaret etmiş, sonra da bu karmaşa içinde bir tek kendisinin doğru tarihçeyi yazdığını, çünkü konuyu iyi araştırdığını öne sürmüştü. Ancak, hiç kuşkusuz, diğer İncilleri yazan kişiler de benzeri bir iddia taşıyorlardı.

Sözkonusu farklı İncillerden günümüze ulaşan kalıntıları şöyle sıralayabiliriz:

Petrus İncili:

"Petrus'a Göre Kayıp İncil" olarak da adlandırılan bu İncil'in bazı parçaları, Mısır Akmim'deki bir mağarada 1884 yılında bulundu. Kullanılan üslup ve teknikten, MS 70-150 yılları arasında bir zamanda yazılmış olduğu tahmin edildi. İncil'de anlatılanlar Yeni Ahit'in İncilleri'ne pek çok konuda paralellik gösteriyordu. Ancak yine de bazı detaylarda önemli farklılıklar vardı. En önemli farklılıklardan biri ise, bu İncil'in "heretik" (sapkın) sayılmasına yol açan çarmıh anlatımıydı. "Petrus'un İncili"nde şöyle yazılıyordu: "İki suçluyu getirdiler ve Rab'bi onların arasında çarmıha gerdiler. Ancak o hiç ses çıkarmadı, sanki hiç acı çekmiyor gibiydi". Hz. İsa'nın çarmıhta acı çekmediğini öne süren bu ifade, Hz. İsa'nın tüm insanların günahlarına kefarete olmak için acı çektiği yönündeki Hıristiyan dogmasına uygun bulunmadığı için "heretik" ilan edilmiş olmalıydı. İncil'in Rosus'taki Kilise tarafından kullanıldığı ve ikinci yüzyılında başında yaşamış Hıristiyan yazarlar tarafından da sık sık kaynak gösterildiği biliniyordu. Ancak anlaşılın, çarmıh

konusundaki farklı yorumu nedeniyle, dördüncü yüzyılın başında son halini alan Yeni Ahit'e dahil olamamıştı.

Egerton İncili:

Bu İncil'den, kendilerini bulan İngiliz araştırmacının (Egerton) adıyla anılan birkaç sayfa vardır yalnız elimizde. "Egerton Papirüsü 2, Bilinmeyen İncil" (Papyrus Egerton 2, The Unknown Gospel) olarak da anılan doküman, uzmanlara göre MS. ikinci yüzyılın başlarında yazılmıştı. Eldeki parçalardan İncil'in yalnızca dört bölümü (bab) okunabiliyordu. Birincisinde Hz. İsa kendisini dinleyen tutucu Yahudilere Eski Ahit'i daha iyi okumalarını ve böylece yaptıkları şeyin gerçekte Hz. Musa'nın yoluna aykırı olduğunu anlamalarını tavsiye ediyordu. Bölümün sonunda bazı Yahudiler'in Hz. İsa'yı taşlamaya kalktıkları anlatılıyordu. İkinci ve üçüncü bölümlerde, Snotik İncillerde anlatılan iki olay, bir cüzzamlının iyileştirilmesi ve vergi ödenmesi tartışması vardı. Son bölümde ise, Hz. İsa'nın diğer hiçbir İncil'de yer almayan bir mucizesinden söz ediliyordu: Ürdün nehri kıyılarında mucizevi bir biçimde meyvalar yetiştirmesi.

Oxyrhynchus 840 İncili:

"Oxyrhynchus 840" olarak adlandırılan papirüs, dördüncü yüzyıla ait iki sayfalık bir İncil metnidir. Sayfanın boyutları çok küçük olduğundan, bunun boyna asılan bir tür muskadan kaldığı düşünülür. Tek yapraktan oluşan iki sayfanın üzerinde toplam 45 satır vardır ve bu satırlarda diğer İncillerin hiçbirinde yer almayan iki ayrı hikaye anlatılır. Birinci hikaye, Hz. İsa'nın gelecek hakkında planlar yapmanın geleceği değiştiremeyeceği konusunda anlattığı bir örnektir. İkinci hikaye ise, Hz. İsa ve öğrencilerinin Tapınak'a girerken Yahudi ritüellerine uygun biçimde yıkanmadıkları için Tapınak'ın başrahibinin onlarla tartışmasını içerir.

Hermas'ın Çobanı ve Didache:

Hermas'ın Çobanı (Shepherd of Hermas) ve Didache, "İncil" olarak tanımlanmasalar da yine de erken Hıristiyan metinlerindedirler ve Yeni Ahit'e girme şansları varken bilinmeyen bir nedenle dışta bırakılmışlardır. Hermas'ın Çobanı denen uzun metin, birinci yüzyılın sonunda ya da ikinci yüzyılın başında Roma'da yaşayan Hermas adlı bir köleye indiği kabul edilen kişisel bir vahiydir. Anlatıldığına göre bir melek Hermas'ı düzenli biçimde ziyaret ederek onu eğitmiş, o da "çobanı" saydığı bu meleğin yazdıklarını kağıda geçirmiştir. Metinde Hz. İsa'dan hiç söz edilmez, tek Allah inancı ısrarla işlenir. Bazıları, bu nedenle, Hermas'ın Çobanı'nı Yeni Ahit'teki Yakup'un mektubuna benzetirler.

Tüm bu saydığımız alternatif İnciller, Hermas'ın Çobanı hariç, Pavlusçu öğretinin çizgisinde yazılmış kitaplardır. Aralarında belirli bazı görüş ayrılıkları olsa da. Hz. İsa'nın kimliği ve mesajı konusunda çoğu yönden ortaktırlar. Thomas İncili, Petrus İncili, Oxyrhynchus 840 Papirüsü ya da Didache... Bunların hepsi Yeni Ahit'teki diğer dört İncil gibi, Hz. İsa'yı bir peygamberden çok daha farklı bir kimliğe sokarak "Tanrı'nın Oğlu" olarak yorumlayan ve ona böylece ilahlık atfeden bir düşünceyi paylaşmaktadırlar. Bu düşüncenin Pavlus'un açtığı yolun bir ürünü olduğunu inceledik. Dolayısıyla, sözkonusu İncillerin tümünün Pavlusçu

kanadın ürünü olduğunu söyleyebiliriz. Yeni Ahit'in İncilleri, sözkonusu Pavlusçu İnciller arasından seçilerek biraraya getirilmiş kitaplardır.

Ancak biz biliyoruz ki, Hıristiyanlığın bir de öteki kanadı vardır. Pavlus'un karşısında yer alan, onun Hz. İsa'nın mesajını bozmasına karşı çıkan, çünkü zaten Hz. İsa'dan gelen saf geleneği izleyen kanat; yani **Nasraniler**. onların "İncili" de Pavlusçu İncillerden daha farklı olmalıdır. Hatta, dahası, onların İncili, "Gerçek İncil" in de ta kendisi olmalıdır. Nitekim öyledir de.

BÖLÜM-4: Gerçek İncil'e Ne Oldu?

Nasraniler, hem karşılaştıkları insanlara Pavlus'tan farklı bir Hz. İsa anlatıyorlar, hem de onlara Pavlus'unkinden farklı bir "müjde" yani İncil öğretiyorlardı. Yani, Nasraniler'in de bir İncili vardı. Ve Nasraniler Hz. İsa'nın gerçek takipçileri olduklarına göre, onların İncil'i de "Gerçek İncil" olmalıydı. Peki bu İncil'e ne oldu?

Önceki bölümlerde, Pavlus ile Nasraniler arasındaki çatışmadan söz ederken değinmiştik: Pavlus, Korint'te yaşayan yeni Hıristiyanların Kudüs'ten gelen Nasrani elçileri tarafından kendi öğretisinden uzaklaştırılmaları üzerine küplere binmişti. Bu nedenle Korintliler'e şöyle çıkmıştı: "... Size gelen ve bizim tanıttığımızdan değişik bir Hz. İsa'yı tanıtanları pekala hoş görüyorsunuz. Ayrıca, aldığınız ruhtan farklı bir ruhu ve kabul ettiğinizden farklı bir müjdeyi kabul ederek bunları hoş görüyorsunuz." (II. Korintliler, 11:4-5)

Buradaki "farklı müjde", farklı İncil demektir. Çünkü zaten İncil kelimesi de, "müjde" veya "iyi haber" anlamına gelir. Buradaki bilgi ise bizim açımızdan çok önemliydi: Nasraniler, hem karşılaştıkları insanlara Pavlus'tan farklı bir Hz. İsa anlatıyorlar, hem de onlara Pavlus'unkinden farklı bir "müjde" yani İncil öğretiyorlardı.

Nasranilerin kullandığı kayıp İncil

Yani, demek ki, Nasraniler'in de bir İncili vardı. Ve Nasraniler Hz. İsa'nın gerçek takipçileri olduklarına göre, onların İncil'i de "Gerçek İncil" olmalıydı.

Peki bu İncil'e ne oldu?

Tahmin edilebileceği gibi, Pavlusçu Hıristiyanlığın Nasrani inancına üstün gelmesiyle birlikte, sözkonusu Gerçek İncil de ortadan kalktı. Dördüncü yüzyılda Yeni Ahit'e dahil edilmek üzere sadece Matta, Markos, Luka ve Yuhanna adıyla bilinen dört İncil seçildi, bunların dışında kalanlar ise "sapkın" (heretik) sayıldı ve imha edilmeleri emredildi. Katolik Kilisesi'nin mutlaklaşan egemenliği ile birlikte gerçekten bu dört İncil dışındaki İncil metinleri tarihten silindiler. Silinenlerin bir kısmı Mısır'da kök salan Gnostik mezheplere aittiler, bir kısmı Pavlusçu öğretinin marjinal kollarının ürünüydüler. Bir tanesi ise, Gerçek İncil'di.

Ünlü tarihçi ve edebiyatçı Robert Graves, gerçek İncil'in başına gelen bu dejenerasyonu şöyle özetler:

" İlk başta İsa'nın sözlerini aktaran ve onun öğrencileri tarafından duyurulan gerçek bir İncil ya da "İyi Haber" vardı. Ancak İsa'dan otuz yıl kadar sonra ortaya çıkmaya başlayan yeni bazı kişiler bu metni Yunanca'ya çevirerek kendi bağımsızlıklarını ilan ettiler. Yunanca konuşan Pavlusçular, Gnostikler ve daha başkaları, kalemlerini ellerine aldılar ve eski metni revize etmeye başladılar. Havarilerden gelen geleneği değiştirmeye haklarını olduğunu, çünkü böylece İsa'nın öğretisinin yayılmasına katkıda bulduklarını düşünüyorlardı. Kardinal Newman'ın da belirttiği gibi, "bir causa justa (haklı sebep) olduğunda, gerçek olmayan bir şey söylemenin yalan sayılmayacağını düşünüyorlardı." Asıl sahiplerinden çalınmış olan İncil böylece "İnciller"e dönüştü ve bu metinler İsa'nın yaşamının en temel konularında bile birbirleriyle anlaşamaz hale geldiler. "(Robert Graves, Joshua Podro. The Nazarene Gospel Restored. Cassell and Company Limited, London, 1953. s. 36)

Ancak Graves'in de sözünü ettiği Gerçek İncil'in varlığı ve içeriği hakkında bazı bilgiler sonraki nesillere ulaşabildi. Bu nedenle bugün Gerçek İncil'in metnine sahip değiliz, ancak farklı kaynaklardan bize ulaşan bilgiler ve Yeni Ahit üzerinde yapılan çalışmalar sayesinde bu metnin nasıl bir içeriğe sahip olduğunu tahmin edebiliyoruz.

İşte Gerçek İncil'in hikayesi...

Vahiy mi biyografi mi ?

Gerçek İncil konusunu araştırırken, öncelikle bizim açımızdan bu konudaki en önemli kıstas olan Kuran'a bakabiliriz. Kuran Hz. İsa'dan söz ederken "Tevrat'ı doğrulayıcı olarak Meryem oğlu İsa'yı gönderdik ve ona içinde hidayet ve nur bulunan, önündeki Tevrat'ı doğrulayan ve muttakiler için yol gösterici ve öğüt olan İncil'i verdik" (Maide, 46) der. Bu ayetten ve İncil'den söz eden diğer ayetlerden, Hz. İsa'ya Tevrat'ı doğrulayıcı bir kitabın verildiği anlaşılmaktadır.

Burada bir noktaya dikkat etmek gerekir: Kuran, Hz. İsa'ya İncil'in verildiğini belirtmekle, İncil'in Hz. İsa'nın sözlerinden ve yaşamından ayrı bir metin olduğunu haber vermektedir. Buna göre İncil, Hz. İsa'nın hayatını aktaran bir "biyografi" değil, onun tarafından insanlara duyurulacak İlahi bir mesajdır. Oysa, Yeni Ahit'teki İncillerin hepsi, Hz. İsa'nın biyografisi niteliğindedirler. İncillerde Hz. İsa'nın doğumu, büyümesi, yaptığı işler, ölümü hatta ölümünden sonra gerçekleşen olaylar anlatılır.

Buradaki farkı daha iyi görmek için Yeni Ahit'in İncilleriyle Kuran'ı karşılaştırabiliriz. Kuran, Hz. Muhammed'in biyografisi değildir. Aksine, onun doğumu, yaşamı ve ölümü hakkında hiçbir şey anlatmaz. Çok sınırlı birkaç olaydan söz eder, bunlar da peygamberin hayatı hakkında bilgi vermekten çok, sözkonusu olaylarla gündeme gelen genel prensipleri vurgulama amacındadırlar. Kuran'ın üslubu budur, çünkü Hz. Muhammed'in ölümünden sonra birileri tarafından onu tanıtmak için yazılmış bir kitap değildir. Aksine, Hz. Muhammed'e verilmiş, yani vahyedilmiş bir kitaptır ve onun tarafından insanlara duyurulmuştur.

Buradan şu sonuca varabiliriz: Hz. İsa'ya verilmiş olan İncil'in de sadece onun doğumu, yaşamı ve ölümünü konu edinen bir biyografi değil, daha çok onun

tarafından insanlara duyurulan İlahi bir mesaj olması gerekirdi. Nitekim Kuran, İncil'in içinde "hidayet ve nur" bulunduğunu ve bu kitabın "yol gösterici ve öğüt" olduğunu belirtmektedir. Bundan anlaşılır, İncil'in insanları imana davet edecek, onları doğru yola yönlentecek öğütlerle dolu bir kitap olduğudur.

Peki eğer Gerçek İncil bu tür bir "öğüt" kitabı ise, birer "biyografi" niteliğindeki mevcut İnciller nasıl ortaya çıktı?

Sözkonusu İncillerin hepsinin Grek dilinde kaleme alındıkları ve "Hz. İsa'yı Grekçe konuşan Roma dünyasına tanıtmak" amacıyla yazıldıklarını hatırlarsak, bu sorunun cevabı da ortaya çıkar. Bu kitaplar, Hz. İsa'nın kim olduğunu anlatmak için yazılmış kitaplardı. Bunu, Hz. Muhammed'in ölümünden 30-40 yıl sonra birisinin ortaya çıkıp Arapça konuşmayan bir topluma onu tanıtmak için "Hz. Muhammed'in Hayatı" diye bir kitap yazmasına benzetebiliriz.

Ancak Hıristiyanlığa baktığımızda bu iki kavramın birbiriyle karıştığını ve Hz. İsa'nın biyografisinin zamanla İncil'in ta kendisi olarak algılanmaya başladığını görebiliriz.

Matta ve Luka, Hz. İsa'nın biyografisini yazarken, ellerine geçen Gerçek İncil nüshasını da kullandılar ve zaman zaman bu nüshadan geniş alıntılar yaptılar.

Bugün bu nüshaya "Q" deniliyor.

Q İncili ya da kaynak incil

19. yüzyılda İncil araştırmacılığı yeni bir kavram ortaya attı: Q İncili. Çoğu Alman olan Yeni Ahit uzmanlarının geliştirdikleri bu teori, Matta ve Luka İncilleri'nin yazılışları sırasında üçüncü bir kaynaktan yararlandıklarını öne sürüyordu. Almanca "Quelle" (kaynak) kelimesinden esinlenerek bu teorik İncil'e "Q" adını verdiler. Q diye bir İncil'in varlığı 19. yüzyılın sonlarından bu yana biliniyor. Bu İncil'in metni elde yok, fakat araştırmacılar Matta ve Luka'yı karşılaştırmalı olarak okuyarak, kullandıkları Yunanca kelimelerin paralelliklerini ya da farklılıklarını analiz ederek Q'nun metnini yeniden kuruyorlar.

Özellikle son yıllarda hem Q'nun metnini yeniden kurgulayan hem de bu metne dayanarak Hz. İsa ve öğrencileri hakkında yorumlar yapan pek çok çalışma yapıldı. Son bir yüzyıl içinde Q İncili üzerinde çalışan akademisyenlerin çoğu ortak bir noktada birleştiler: Q İncili, bugünkü anlamıyla "Hıristiyan" bir inanç içermiyordu. Bir başka deyişle Hıristiyan inancının temeli olan, "Tanrı'nın Oğlu İsa", Hz. İsa'nın günahları bağışlaması, günahlara kefarete olmak için çarpmaya gerilmesi gibi kavramlar Q'da yoktu. Tüm bu Pavlusçu kavramlar sonradan ortaya çıkmışlar ve Q'dan sonra yazılmış olan İncillerde boy göstermişlerdi.

Q İncili hakkındaki araştırmaların ortaya çıkardıkları sonuçlar, bir kez daha ispatlamaktadır: Hıristiyanlık Hz. İsa ya da öğrencileri tarafından kurulmuş bir din değildi. Ne Hz. İsa ne de öğrencileri "Tanrı'nın Oğlu" gibi bir kavrama, Hz. İsa'nın günahları bağışlayacağına ya da benzeri Hıristiyan inançlarına sahiptiler. Onlar sadece dindar birer Musevi, Allah'a teslimiyetle yönelen bir grup "muvahhid"diler. Hz. İsa İsrailoğulları'na gönderilmiş bir peygamber olarak onları uyarmış, imana davet etmiş ve kendisine inanan az sayıdaki Yahudiyle birlikte de bir cemaat

kurmuştu. Bu cemaat Nasraniler olarak bilindi.

Q İncili'nin sahipleri ise, araştırmacıların "Yahudi-Hıristiyanlar" dedikleri cemaatti, yani Nasraniler. Nasraniler, Hz. İsa'nın kendilerine ulaştırdığı İlahi mesajı kağıda dökmüşler ve böylece Gerçek İncil bir kitap olarak ortaya çıkmıştı.

Ancak Pavlus'un sahneye girmesiyle birlikte Nasrani inancı bir "Mesih kültü"ne dönüşmeye başladı. Bu yeni din, Hz. İsa'yı ilahlaştırdıkça, İncil kavramını da Hz. İsa'nın yaşamıyla eşanlı görmeye başladı. Bu yeni dinin kutsal metinlerinden ikisini oluşturan Matta ve Luka, Gerçek İncil'den bazı alıntılar yapmayı ihmal etmediler. Gerçek İncil bundan sonra başlı başına bir metin olmaktan çıktı ve Yeni Ahit'in İncillerinin içine serpiştirilmiş bir "malzeme" ya da "kaynak" haline geldi. Öteki kaynak ise Pavlusçu öğretisi ve bu öğretilere temel hazırlayan putperest Yunan kültürüydü.

Gerçek İncil'in bir malzeme ya da kaynak olarak Yeni Ahit'in içinde bulunduğu ise, Q teorisine birlikte somutlaşmış oldu.

Elbette araştırmacıların ortaya bir Q metni koymuş olmaları bizim metne Gerçek İncil gibi muamele etmemizi gerektirmez. Yapılan iş sonuçta akademik bir araştırmadır ve hiçbir araştırma bozulmuş bir vahyi yeniden bozulmamış hale getiremez. Ama önemli olan Q İncili'nin varlığını ortaya çıkaran araştırmacıların, Gerçek İncil'in nasıl bir metin olduğu konusunda somut bir tablo çizmiş olmalarıdır.

"Tanrı'nın Oğlu" Yanılgısının İncillere Girişi

Günümüzde Hıristiyanlar ile müslümanlar arasında en önemli tartışma konusu üçleme inancıdır. Baba, oğul ve kutsal ruh şeklinde özetlenebilecek bu inanç, Pavlus'un İsa (a.s)'dan sonra kurguladığı Hıristiyanlık inancının bir parçasıdır.

Şimdiye dek incelediğimiz tüm bilgilerin ardından, artık şu kritik soruyu sormanın zamanı geldi: Madem Q İncili Hz. İsa'yı "Tanrı'nın Oğlu" olarak tanımlamıyordu ve madem bu İncil'in sahibi olan Nasraniler onu sadece bir peygamber olarak görüyorlardı, o halde "Tanrı'nın Oğlu" kavramı nasıl oldu da Hıristiyan inancının temeli haline geldi? Bu kavram, Yeni Ahit'in İncillerine nasıl girdi?

Eski Ahit'te Tevhit inancı

İncilleri Hz. İsa'nın kimliği konusunda birbirleri ile karşılaştırarak okuduğumuzda ilginç bir trendle karşılaşırız. Öncelikle Hz. İsa'nın ilahlaştırılmasına zemin hazırlayan "Baba ve "Oğul" kavramlarına bir bakalım.

Yahudi geleneğinde Allah'ın "Baba" olarak tanımlanabilmekte, O'na yakın olan ve O'nun yolunda giden insanların da "Allah'ın oğul" olarak adlandırılabilir. Bunlar tümüyle mecazi terimlerdi ve Allah'a "Baba" diye seslenen ya da O'nun "oğul" sayılan kişiye hiçbir şekilde insan-üstü bir kimlik vermiyordu. Bu mecazi terimler, Yahudi dininin temeli olan "dinle ey İsrail, Rab bizim Allahımızdır ve Rab tektir" hükmünün getirdiği Tevhid (Tek İlah) inancı içinde anlaşılıyordu.

Burada bir nokta daha önemliydi: Bu terimler tümüyle mecazi bir anlam taşıdıkları için, vurgulu bir biçimde kullanılmıyordu. Allah Eski Ahit'te ve Yahudi toplumunda en çok "Rab" olarak ifade ediliyordu. ("Yehova" ismi ise, Allah'ın Hz. Musa'ya söylediği öne sürülen "Ben, var Olan'ım" cümlesindeki kelimelerin ilk harflerinin birleşmesinden oluşan bir sözcüktü.) Allah'ın "Baba" olarak tanımlanması ise çok nadir rastlanan bir kullanımdı. Aynı şekilde peygamberler için kullanılan "Oğul" kavramına da çok nadiren rastlamak mümkündü.

Bu nedenle, eğer Hz. İsa döneminde de onun için "Allah'ın Oğlu" gibi bir sıfat kullanılmış olsa bile, bu kavram üzerinde fazla bir vurgu yapılmamış olmasını beklemek gerekir. Aynı şekilde eğer Hz. İsa Allah'a "Baba" diye seslenmişse de, yine bu kavramda özel bir vurgu yapmış olamaz.

Peki bu iki kavram İncillerde nasıl geçmektedir?

Dört İncil'in en erkeni olan Markos İncili'ne baktığımızda, bu kavramların gerçekten de Yahudi inancına uygun bir biçimde, yani çok zayıf bir vurgu ile kullanıldıklarını görürüz. Markos'un metninde, Allah'ı ifade etmek için sadece dört kez "Baba" kelimesi kullanılır. Bunların da üçü Hz. İsa tarafından değil, diğer Yahudiler tarafından telaffuz edilir. Hz. İsa bu kelimeyi sadece tutuklanmasından hemen önce söylediği şu cümlede kullanılır: "Abba, Baba, senin için her şey mümkün, bu kaseyi benden uzaklaştır. Ama benim değil, senin istediğin olsun."

Öte yandan Markos'taki bir başka pasaja göre Hz. İsa halka şöyle seslenmiştir:

"Kalkıp dua ettiğiniz zaman, birine karşı bir şikayetiniz varsa onu bağışlayın ki, göklerde olan Babanız da sizin suçlarınızı bağışlasın." (Markos, 11: 25-26)

Burada "Baba" kelimesiyle "tüm insanların (mecazi anlamda) Babası olan Allah"ın kast edildiği açıktır. Bu nedenle, Markos İncili'nden yola çıkarak, Hz. İsa'nın kendisini diğer insanlardan farklı, insan-üstü bir anlamda "Tanrı'nın Oğlu" saydığını öne sürmek mümkün değildir. Dahası, yine Markos'ta Hz. İsa kendisinin ilahlaştırılmasına yol açabilecek en küçük bir ifadeye bile karşı çıkar:

"İsa yola çıkarken, biri koşarak yanına geldi. Önünde diz çöküp O'na, "İyi öğretmenim, sonsuz yaşama kavuşmak için ne yapmalıyım?" diye sordu. İsa ona, "Bana neden iyi diyorsun?" dedi, "iyi olan tek biri var, O da Tanrı'dır." (Markos, 10:17-18)

Bu nedenle, Hz. İsa'yı insanüstü bir varlık olarak kabul ederek "Tanrı'nın Oğlu" sayan Hıristiyan doktrininin, ilk yazılan İncil olan Markos İncili'ne dayanarak kendisini delillendiremeyeceğini söyleyebiliriz.

Fakat diğer İncilleri incelediğimizde ilginç bir durumla karşılaşırız...

İnciller "Baba" kelimesini hangi anlamda kullanıyordu?

Markos İncili'nde Allah'ı tanımlayan "Baba" ifadesi sadece dört kez geçerken, Markos'tan 10-15 yıl sonra yazılan Matta'da bu sayı belirgin bir biçimde yükselir: Bu İncil'de Allah için kullanılan "Baba" ifadesi tam 50 kez geçmektedir. Bunların 28'i Yahudilere yönelik olarak kullanılır; yani "Babanız'a dua edin", "Baba'nızı sevin" gibi genel ifadelerdir. Kalan 22 tane ise Hz. İsa'nın ağzından "Babam" şeklinde kullanılır. Bunların da diğer 28 tanesi gibi mecazi bir anlama sahip oldukları düşünülebilir. Ama ilginç olan "Baba" kelimesinin kullanılışındaki artıştır. Nedendir bilinmez, bu kavrama yapılan vurgu çok dikkat çekici biçimde yükselmiştir.

İncillerin yazılış tarihleri Hz. İsa'nın ölümünden uzaklaştıkça, onu Allah'a "Baba" diye hitap eden birisi olarak gösterme eğilimi de artmaktadır!.. Bir başka deyişle, Hz. İsa'nın "Tanrı Oğlu" olduğu şeklindeki inanç, her yeni yazılan İncil'de biraz daha fazla zemin bulmaktadır.

Yuhanna'da ise bu eğilim doruğa çıkar. Öyle ki bu metnin yazarı, "Tanrı'nın Oğlu" kavramını Yahudilik'teki mecazi anlamından daha farklı bir biçimde, Hz. İsa'yı ilahlaştıran bir anlamda kullandığını özellikle vurgular.

Kuşkusuz Dördüncü İncil'e göre "kendisini Tanrı'ya eşit kılan" bu Hz. İsa, Markos'ta "bana neden iyi diyorsun? İyi olan tek biri var, O da Tanrı'dır" diyen Hz. İsa'yla aynı kişi olamaz. Bu durum Hz. İsa'nın kimliği hakkındaki düşüncelerin yarım yüzyıl içinde çok köklü bir değişime uğradığını göstermektedir. Q İncili'ne göre sadece bir peygamber olan Hz. İsa, Markos'ta bazı ufak-tefek eklemelere rağmen bu kimliğini korumuş, Matta ve Luka'da "Tanrı'nın Oğlu" olduğu yönündeki inanç vurgulanmaya başlamış, Yuhanna'da ise "Allah'la eşit" bir ilah sayılmaya başlamıştır. Tüm diğer göstergeler bizi bu sonuca ulaştırmaktadır. Hz. İsa'nın kimliği hakkında bakılması gereken bir diğer gösterge, İncillerde onun için sık sık kullanılan "Rab" sıfatıdır. İngilizce "Lord" anlamına gelen bu sıfat İncillerden çok daha önce Pavlus tarafından Hz. İsa'ya atfedilmiştir. Pavlus'un mektuplarına bakıldığında onun sık sık "Rab İsa Mesih"ten söz ettiğini, ya da Hz. İsa'yı "Rabbimiz" diye andığı görülebilir. Pavlus'un etkisi altında yazılan İnciller de bu kelimeyi ondan miras almış olmalıdırlar.

Peki Hıristiyanların Türkçe'ye "Rab" diye tercüme ettikleri bu kelime ne demektir?

Eski Ahit'e baktığımızda sözkonusu "Lord" kelimesinin hemen her zaman Allah'ı ifade etmek için kullanıldığını görebiliriz. Ünlü "dinle ey İsrail, Rab bizim Allahımızdır ve Rab tektir" ayetinde olduğu gibi, bu kelimeyle çoğu kez bir ve tek olan Allah kast edilir. Ancak yine bu sıfatın bir insan için kullanılması mümkündür; bu durumda "efendi" ya da "yönetici" gibi bir anlama gelir. (Nitekim Kuran'da da asıl olarak Allah için kullanılan "Rab" kelimesinin insanlar için kullanıldığı vakidir.)

Sözkonusu bu kavram, aynı "Tanrı'nın Oğlu" kavramı gibi, yoruma açıktır.

Yoruma açık olan bu kelime, Yuhanna İncili'nde açıkça "Hıristiyan" bir anlama sokulmuş, yani Hz. İsa'ya ilahlık atfedecek bir şekilde kullanılmıştır.

Yanlış tercümenin sonuçları

Bu arada çok önemli bir nokta daha vardır. İncillerin en erkeni olan Markos'ta, havarileri Hz. İsa'ya tek bir kez bile "Rab" (Lord) diye hitap etmezler. Çoğu kez "Rabbi" derler ki bu da "öğretmenim" ya da "hocam" demektir. Dahası Markos'ta Hz. İsa'nın Kudüs'e girişini kutlayan Yahudilerin "Rab'bin adıyla gelene övgüler olsun" diye seslendikleri söylenir. Yani Hz. İsa Rab değil, "Rab'bin adıyla gelen"dir. Matta ve Luka'ya baktığımızda ise Rab kelimesinin havariler tarafından Hz. İsa'ya hitap etmek için kullanılır hale geldiğini görürüz. Yuhanna'da ise, az önce belirttiğimiz gibi, bu "Rab" kelimesinin yanına bir de "Tanrım" kelimesi sokulmuştur ki, bu İncil'i okuyanlar herhangi bir "yanlış anlamaya" (!) kapılmasınlar.

Kısacası "Rab" kelimesinin kullanımındaki trend de "Baba" ve "Oğul" kelimelerindeki durumla aynıdır. Anlamı yoruma göre değişebilecek olan bu kavramlar Markos'ta ya hiç geçmemekte ya da çok zayıf bir biçimde kullanılmakta, daha sonra yazılan Matta ve Luka'da vurgulu hale gelmekte, en son yazılan Yuhanna'da ise hem abartılı bir biçimde vurgulanmakta hem de anlamları Hz. İsa'ya ilahlık atfedecek şekilde belirlenmektedir.

Ortada bir süreç olduğu ve bu sürecin Hz. İsa'nın kimliğini hızlı bir biçimde değiştirerek onu "Oğul Tanrı" haline soktuğu açıktır. Bu amaçla yazılan her yeni İncil, Hz. İsa'nın sözlerine ya da onunla ilgili anlatımlara küçük rötüşler yapmış ve "Tanrı'nın Oğlu", "Baba Tanrı", "Rab İsa" gibi kavramları bu anlatımlara eklemişlerdir. Bu nedenle Markos'ta sadece "İsa Mesih" diye geçen bir ifade, sonraki İncillerde birden bire "Tanrı'nın Oğlu İsa Mesih" haline dönüşür.

Bölüm 5: "Baba-Oğul-Kutsal Ruh" yanılışı

Hıristiyanların çoğu "Baba-oğul-Kutsal Ruh" yanılışını Hz. İsa tarafından insanlara öğretildiğini ve kendilerine de bu kaynaktan ulaştığını sanırlar. Oysa bu yanlış inanç Hz. İsa tarafından ortaya atılmadığı gibi, aslında onu izleyen ilk üç asırda dahi "keşfedilmemiş"tir. Üçleme, Hıristiyan araştırmacıların da kabul ettiği gibi, dördüncü yüzyılda ortaya çıkmış bir doktrindir .

Bugün Hıristiyan öğretisinin temelinde, Allah'ı, "Baba Tanrı", "Oğul Tanrı" ve "Kutsal Ruh" olarak üç parçaya ayıran ve sonra da bu üç parçanın bir olduklarını iddia eden "Üçleme" ya da "Üçlülük" (Trinity) doktrini yer alır. Hıristiyanların çoğu bu doktrinin Hz. İsa tarafından insanlara öğretildiğini ve kendilerine de bu kaynaktan ulaştığını sanırlar. Oysa bu doktrin Hz. İsa tarafından ortaya atılmadığı gibi, aslında onu izleyen ilk üç asırda dahi "keşfedilmemiş"tir.

Üçleme, Hıristiyan araştırmacıların da kabul ettiği gibi, dördüncü yüzyılda ortaya çıkmış bir doktrindir ve bu tarihten önce yaşamış Kilise babalarının hiçbirinin yazılarında görülmez.

Ancak bu doktrini formüle edenler önemli bir sorunla karşı karşıya olduklarını görmüşlerdir: Bu doktrinin Yeni Ahit'te herhangi bir temeli yoktur. Bu nedenle de bir temel oluşturma ihtiyacı hissetmişlerdir ve Dört İncil içinde en itibarlı sayılanına, yani Matta'ya küçük bir pasaj ilave etmişlerdir. Bu pasajda, Hz. İsa

sözde havarilerine şöyle der:

"Gökte ve yeryüzünde bütün yetki bana verildi. Bu nedenle gidin, bütün ulusları öğrencilerim olarak yetiştirin. Onları Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'un adıyla vaftiz edin. Size buyurduğum her şeye uymayı onlara öğretin. İşte ben, dünyanın sonuna dek her an sizinle birlikteyim." (Matta 28:19-20)

Matta İncili'nin sonunda yer alan sözkonusu "Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'un adıyla vaftiz etme" emrinin sonradan eklendiğini bugün seküler araştırmacıların hemen hepsi kabul etmektedir. Bunun iki temel delil vardır. Birincisi, Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde vaftiz işleminin sadece Hz. İsa'nın adıyla gerçekleştirildiğinin biliniyor oluşudur. (Bu durum, Yeni Ahit'in diğer kitaplarından, özellikle Pavlus'un mektuplarından rahatlıkla anlaşılabilir.) İkinci önemli gösterge, Matta'dan daha önce yazılmış olan Markos İncili'nde Hz. İsa'nın aynı vaftiz emri aktarıldığı halde sözkonusu "Baba-Oğul-Kutsal Ruh" üçlüsünden söz edilmemesidir.

Bu durum İnciller üzerinde yapılan rötuşların dördüncü yüzyıla kadar devam ettiğini göstermektedir. Buna örnek olarak gösterebileceğimiz çok ilginç bir başka ekleme daha vardır. Bugün elinize bir Yeni Ahit alıp Markos İncili'nin en başını okursanız oradaki ilk ayette "Tanrı'nın Oğlu İsa Mesih'le ilgili müjdenin başlangıcı" diye yazdığını görürsünüz. Ancak bu konuda biraz dürüst davranan bazı İnciller bazen bu ayetin sonuna bir dipnot ekleme ihtiyacı hissederler. Örneğin American Bible Society'nin yayınladığı Good News New Testament adlı İngilizce İncil'de şu dipnot yer almaktadır: "En eski bazı nüshalarda bu 'Tanrı'nın Oğlu' ibaresi yer almaz." (Good News New Testament: Today's English Version, New Testament in Color. (4. baskı) American Bible Society, New York, 1974. s. 61 Yani Markos İncili'nin en eski bazı nüshalarında "Tanrı'nın Oğlu İsa Mesih'le ilgili müjdenin başlangıcı" değil, sadece " İsa Mesih'le ilgili müjdenin başlangıcı" diye yazmaktadır!

Fazla söze gerek var mı?...

Tapınma

İncillerde Hz. İsa'yı ilahlaştırmak için yapılan rötuşların bir başka türü, etrafındaki insanların ona tapındıklarını öne süren anlatımlardır. Hz. İsa'yı kabul eden Yahudilerin, hatta havarilerin Hz. İsa'ya "tapındıkları"ndan söz edilir. Örneğin Luka İncili'nde şöyle yazılıdır:

"İsa onları kentin dışına, Beytanya'nın yakınlarına kadar götürdü. Ellerini kaldırarak onları kutsadı. Ve onları kutsarken yanlarından ayrıldı, göğe alındı. Öğrencileri O'na tapındılar ve büyük sevinç içinde Kudüs'e döndüler. Sürekli tapınakta bulunuyor, Tanrı'yı övüyorlardı." (Luka, 24:50)

Matta ise Hz. İsa'yı henüz doğumu sırasında ziyaret eden yıldızbilimcilerin annesi Hz. Meryem 'in önünde ona tapındıklarını öne sürer. Sözkonusu tapınma kavramı, Matta, Luka ve Yuhanna'da yer almasına rağmen, yine, Markos'ta yer almaz. Markos'un incilinde anlatılan kişiler, sadece Allah'a tapınırlar. Ne öğrencilerinin ne de bir başka Yahudinin Hz. İsa'ya tapındıklarına dair hiçbir anlatım yoktur.

Dolayısıyla sözkonusu tapınma kavramının da genel trende uygun bir biçimde geliştiğini söyleyebiliriz. Markos'ta hiç yer almazken ondan sonra yazılan İncillerde ortaya çıkmış ve giderek daha vurgulu hale gelmiştir.

Bunun kökeninde de Hz. İsa ile ilgili anlatımların giderek daha fazla paganlaştırılması olduğunu söyleyebiliriz. O dönemde bir insana tapınmak bir Yahudi için düşünülemez bir şeydi, ama paganlar arasında en doğal dini uygulamaydı. Bu yüzden pagan bir zihin hem Hz. İsa'ya tapınmayı doğal karşılayabilir, hem de öğrencilerinin ona gösterdikleri saygıyı da kolaylıkla tapınma olarak yorumlayabilirdi. Hz. İsa'ya iman eden Yahudiler ona "Rab'bin adıyla gelen" kişi olduğu için saygı gösteriyorlar, hatta belki de bu saygının bir ifadesi olarak onun önünde eğiliyorlardı. Bu olayın bir pagan tarafından yorumlanmasının sonucunda ortaya "tapınma" gibi bir anlamın çıkması ise doğaldı. Her yazılan İncil pagan kültürünün etkilerini daha fazla içerdiği için de, ortaya sözkonusu "Hz. İsa'ya tapınma" kavramı çıktı.

Romalı Yüzbaşı'nın Şahitliği

Şimdiye kadar ele aldığımız örneklerin tümü, İncillerde gerçekleştirilen rötuşların amacını açıkça gösteriyor: Amaç bir peygamber olan Hz. İsa'yı bir pagan tanrısına dönüştürmektir ve bu nedenle orjinal anlatımlara da bu anlamı verecek ilaveler yapılmıştır. Çoğu zaman Markos'ta yer alan orjinal anlatımlar Matta ve Luka'da rötuşlanmıştır. Yuhanna ise "rötuş"tan çok daha büyük ilaveler yapar ve olayları çoğu zaman yeniden kurgular.

Ancak "en sağlam" olan kaynak her zaman Markos da değildir. Bazı durumlarda Luka en saf ve en doğru bilgiyi vermekte, buna karşın Matta ve Markos rötuşlanmış gözükmektedirler. Bunun en somut örneğine, Hz. İsa'nın çarmıha gerilmesi konusundaki anlatımlarda rastlıyoruz. Aynı kaynaktan çıkmış İncillerin her üçü de çarmıh olayı sırasında hazır bulunan Romalı yüzbaşının yapılan adaletsizlikten dolayı pişman olduğunu ve Hz. İsa'nın kutsal bir kişi olduğunu itiraf ettiğini anlatırlar. Ancak yüzbaşının sözleri arasında önemli bir fark vardır. Matta'da şöyle yazılıdır: "İsa'yı bekleyen yüzbaşı ve beraberindeki askerler, depremi ve öbür olayları görünce dehşete kapıldılar ve, 'Bu gerçekten Tanrı'nın Oğluydu!' dediler."

Markos ise bu kez Matta'yla paraleldir: "İsa'nın karşısında duran yüzbaşı, O'nun bu şekilde son nefesini verdiğini görünce, 'Bu adam gerçekten Tanrı'nın Oğluydu' dedi."

Ancak Luka'ya baktığımızda çok daha mantıklı bir anlatımla karşılaşırız: "Olanları gören yüzbaşı, 'Bu adam gerçekten doğru biriydi' diyerek Tanrı'yı yüceltmeye başladı."

Bu anlatım diğer ikisinden çok daha mantıklıdır, çünkü Romalı bir asker yapabileceği yorum gerçekten de en fazla budur. Eğer Hz. İsa "Tanrı'nın Oğlu" olsaydı bile, onu çarmıha geren Romalı yüzbaşının bu tür teolojik bir kavramdan haberi olamazdı. Romalılar Hz. İsa'nın çarmıhının üzerine "Yahudilerin Kralı" yazmışlardı ve suçunun da bu olduğunu düşünüyorlardı. Ancak yüzbaşı çarmıha geldikleri kişinin tavırlarına ve diğer insanların tepkilerine bakarak bu "kral"ın

aslında sandıkları gibi karmaşalık çıkaran bir bozguncu değil, iyi ve erdemli bir insan olduğunu anlayabilirdi. Dolayısıyla, en fazla, Luka'da olduğu gibi "bu adam gerçekten doğru biriydi" diyebilirdi.

Markos'ta ve Matta'da yüzbaşıya söylenen "Bu adam gerçekten Tanrı'nın Oğluydu" şeklindeki ifadeler ise, belli ki, Hz. İsa'nın "Tanrı'nın Oğlu" olduğuna inanan ve bunu vurgulamak isteyen yazarlar ya da "editörler" tarafından üretilmişlerdi.

"Göklerden Gelen Ses"

İncilleri karşılaştırmalı olarak okuduğumuzda, Hz. İsa'yı "Tanrı'nın Oğlu" olarak tanıtmak için yapılmış ilavelerin nasıl "dikkat çektiklerini" başka örneklerle de görebiliriz.

İncillerde bu yönde delil olarak gösterilen ifadelerden bir başkası, Allah'ın, sözde, göklerden gelen bir sesle Hz. İsa'ya işaret edip "bu Benim sevgili oğlumdur" ya da "sen Benim sevgili oğlumsun" demesidir. Bu olayın iki ayrı zamanda, bir Hz. İsa'nın Yahya tarafından vaftizi sırasında, bir de iki eski peygamberin ruhları ile konuştuğu sırada gerçekleştiği iddia edilir.

Sözkonusu "Sevgili Oğlum budur" pasajları Hıristiyan geleneğinde önemli bir yer tutar. Nedeni ise açıktır; Hz. İsa'nın ilahlaştırılmasına zemin hazırlamaktadırlar. Hıristiyanlar tüm Yeni Ahit içinde Allah'ın konuşmasının sadece iki kez geçtiğini ve onların da bu "Sevgili Oğlum budur" pasajları olduğunu özellikle vurgular.

Ancak çoğu Hıristiyanın farkında olmadıkları bir sorun vardır ortada: Markos İncili'nde yer alan bir ifade, sözkonusu "Sevgili Oğlum budur" pasajlarını yalanlamaktadır!... Çünkü Hz. İsa, kendisinden "gökten bir belirti" isteyen Yahudiler'e bunun mümkün olmadığını, o dönemde yaşayan kimsenin böyle bir şey göremeyeceğini söylemektedir:

Ferisiler gelip İsa'yla tartışmaya başladılar. O'nu sınamak amacıyla gökten bir belirti göstermesini istediler. İsa içten bir ah çekerek, "Bu kuşak neden bir belirti istiyor?" dedi. "Size doğrusunu söyleyeyim, bu kuşağa hiçbir belirti gösterilmeyecek." (Markos, 8: 11-2)

Üstteki pasajın doğru olma ihtimali çok yüksektir, çünkü Eski Ahit'e de Kuran'a da uygundur. Bu iki kitaba göre de Allah'ın dünyada insanlarla sözle konuşması olur şey değildir. Kuran Allah'ın yalnız Hz. Musa'ya sözle hitap ettiğini bildirir, buna karşılık insanların Allah'la, hatta meleklerle muhatap olma yönündeki isteklerinin hep geçersiz olduğunu vurgular. Hz. İsa döneminde de "gökten bir belirti" isteyen kuşağın bu isteği karşılıksız bırakılmıştır. "Sevgili Oğlum budur" pasajları ise, Hz. İsa'ya ilahlık atfeden diğer ifadeler gibi, sonradan üretilmiş efsanelerdir.

İznik Konsülü'nde Ne Oldu?

İznik Yemini yayınladığı tarihten sonra Hıristiyan inancının temeli, hatta inanç esası haline geldi ve bu yemine bağlı olmayan herkes sapkın sayıldı. Roma Katolik Kilisesi "Tanrı'nın iradesinin bu konsülde tecelli ettiğini" ilan etti, dolayısıyla İznik Yemini de bir vahiy gibi kutsal ve hatasız bir metin sayıldı.

Libya kökenli Mısırlı bir ailenin oğlu olan Arius, dönemin önemli kenti İskenderiye'de büyümüş ve 312 yılında da Kilise'ye katılarak rahip olmuştu. Arius'un fikirlerinin gelişiminde en önemli ilham kaynağı ise, Antakyalı Lucian olarak bilinen ve "Hıristiyanlığın monoteist Yahudi kaynaklarına önem veren", yani Nasrani öğretisine yakın olan bir başka ünlü rahipti.

Arius Yeni Ahit kitaplarını Antakyalı Lucian kanalıyla kendisine ulaşan Nasrani öğretisine uygun olarak yorumladı. Vardığı sonuç, o sıralarda Roma Kilisesi tarafından kabul edilmiş olan ve Hz. İsa'yı Tanrı sayan öğretinin yanlışlığıydı. Arius'a göre Hz. İsa için kullanılan "Tanrı'nın Oğlu" sıfatı tamamen mecazi bir anlama sahipti ve onu asla ilahlaştırmıyordu. Bunu ispatlamak için Matta İncili'ndeki "ne mutlu barışı sağlayanlara! Onlara Tanrı oğulları denecek" ayetini gösteriyor ve Tanrı'nın isteklerine uygun davranan herkes için bu sıfatın geçerli olduğunu, bunun Hz. İsa'ya özel bir kavram olmadığını vurguluyordu. "Aslında biz de Tanrı'nın oğulları haline gelebiliriz" diye yazmıştı. Arius'a göre Hz. İsa'yı diğer insanlardan üstün kılan özelliği, "Tanrı'nın seçilmiş Mesihi" olmasıydı.

Arius'un üçleme inancına itirazları

Arius'a göre Tanrı bir ve tekti. Kimse tarafından yaratılmamıştı ve sonsuzdan beri vardı. "Oysa İsa yaratılmıştır" diyordu, dolayısıyla o Tanrı olamazdı. Arius bu düşüncesini desteklemek için Hz. İsa'nın İncillerde geçen ve "Tanrım" diye başlayan dualarını da gösteriyordu. Arius'a göre, Tanrı kendisine dua etmiş olamayacağına göre, Hz. İsa da Tanrı olamazdı. Tek bir Tanrı vardı ve o Hz. İsa'nın da diğer insanların da ilahıydı. Arius Hz. İsa'nın Yeni Ahit'te kendisinden sık sık "İnsanoğlu" diye söz etmesine de dikkat çekiyor ve bunun Hz. İsa'nın insani doğasını gösterdiğini vurguluyordu.

Arius, İskenderiye'nin bir ilçesi olan Banealis'in resmi rahibi olarak bu düşüncelerini geniş bir kitleye aktardı. Onu dinleyen halk, hem anlattıklarının mantıklı oluşu, hem de Arius'un mütevazı ve gösterişten uzak yaşamı nedeniyle fikirlerini kolayca kabul etti. Ancak İskenderiye piskoposu Alexander giderek gelişen bu "Ariusçuluk" akımından çok rahatsız oldu. Alexander, Hz. İsa'yı lafzi anlamda "Tanrı'nın Oğlu" sayan, yani Tanrı kabul eden Roma Kilisesi'nin doktrinine bağlıydı ve Arius'u fikirlerini değiştirmesi için ikna etmeye çalıştı. Bunu başaramayınca da Ariusçuluğa karşı şiddetli bir saldırı başlattı. Bunu kendi satırlarında şöyle anlatıyordu:

Bu akım giderek her yere, tüm Mısır'a, Libya'ya ve Yukarı Tebes'e yayıldı. Bunun üzerine, biz de, Mısır ve Libya'nın piskoposları ile bir araya geldik ve yaklaşık yüz kişilik bir kurulda bu akımı ve tüm takipçilerini lanetledik. (Athanas., Hist. Tr.; P Johnson. History of Christianity. Pelican Books 1976, s.89)

Bu lanetleme yalnızca sözde kalmayacaktı elbette. 318 yılında Arius ve takipçileri

aforoz edildiler. Dahası Arius ve onun en yakın yardımcıları olan Piskopos Theonas ve Secundus ile oniki rahip sürgün edildiler. Arius sürgüne gitmeden önce düşüncelerini Thalia adlı lirik bir kitapta topladı. Sürgün yeri ise Filistin'di. Ancak Arius, Nasrani inancından hala izler taşıyan bu bölgede de kendisine yeni sempatizanlar buldu.

Kısacası Roma Kilisesi'nin doktrinlerine şiddetle muhalefet eden bir hareket her türlü engele rağmen hızla yayılıyordu. Bunun haberleri, Roma Kilisesi'ni himayesi altına almış olan İmparator Konstantin'e ulaştığında ise, İmparator önemli bir sorunla karşı karşıya olduğunu hemen fark etti. Roma içinde dini bir birlik sağlamak için uğraşmış, bu amaçla Kilise'yi koruyucu kanatlarının altına almıştı. Ama şimdi Kilise kendi içinde bölünme tehlikesi ile karşı karşıyaydı. Bunun üzerine vakit kaybetmeden bu sorunu halletmeye ve birliği yeniden sağlamaya karar verdi.

Hıristiyan tarihinin en önemli dönüm noktalarından biri olan İznik Konsülü bu amaçla toplandı.

Ariuşçuluk ve İznik Konsülü

İmparator Konstantin Ariuşçuluk ile onun muhalifleri arasındaki çatışmayı önce her iki tarafa mektuplar yollatarak ve "birliğin herşeyden daha önemli" olduğunu anlatarak çözmeye çalışmıştı. Ancak bu tür beylik lafların fayda etmediğini görünce, Piskopos Hosius'un tavsiyesi üzerine, büyük bir Dünya Kilise Konsülü ya da diğer adıyla bir "Sinod" toplamaya karar verdi. İznik'te toplanan ve Hz. İsa'nın doğası konusunu ele alan bu konsülde, bugüne dek ulaşacak olan Hıristiyan dogması tanımlandı. Bu dogmayı kabul etmeyenler "sapkın" (heretik) olarak ilan edildiler.

İznik Konsülü otorite sahibi tüm Hıristiyan din adamlarının katıldığı "demokratik" bir forum gibi gösterilir. Oysa gerçek daha farklıydı. Konsül'de İmparator Konstantin'in büyük bir ağırlığı vardı ve çıkan karar da onun desteklediği tarafın lehinde oldu. Konstantin'in tuttuğu taraf ise elbette kendi himayesine girmiş olan Roma Kilisesi'ydi.

İmparator konsülün tüm oturumlarına katıldı ve onun otoritesi de doğal olarak konsülde alınan kararlara yansdı.

Hz. İsa'nın ilahlaştırılmasının o zamana kadar yapılmış en açık ve en somut ifadesi olan İznik Yemini'nde şöyle deniyordu:

İnanıyoruz ki... Rab İsa Mesih, Tanrı'nın Oğlu'dur, Baba Tanrı'dan südur etmiştir, Baba Tanrı ile aynı özendir. Tanrı'dan Tanrı'dır, Işık'tan Işık'tır. Tanrı'yla aynı özden olup (homoousios) Tanrı'dan südur etmiştir, yaratılmamıştır. Onun (İsa'nın) aracılığıyla göklerde ve yerde var olan her şey yaratılmıştır. O ki biz insanlar için ve kurtuluşumuz için aşağı inmiş ve beden bulmuş ve insana dönüşmüştür. Acı çekmiş, üçüncü günde dirilmiş ve göğe yükselmiştir. Ve ölüleri ve dirileri yargılamak için yeniden gelecektir. Ve inanıyoruz ki Kutsal Ruh (da Tanrı'dandır.)

Ve eğer kim "Tanrı'nın Oğlu'nun var olmadığı bir zaman vardı" diyecek olursa, ya

da "südur etmeden önce yoktu" diyecek olursa, ya da "önceden var olmayan şeylerden yapıldı" diyecek olursa, ya da "Baba'dan farklı bir özendir" diyecek olursa, ya da onun bir yaratılmış olduğunu ya da dönüşüme açık olduğunu diyecek olursa, Katolik Kilisesi tüm bu sözleri söyleyenleri lanetler.

Görüldüğü gibi, ilk paragrafta, Ariusçuların karşı çıktığı öğretisi, yani "Tanrı'nın Oğlu" sıfatının aynı zamanda "Oğul Tanrı" anlamına geldiği teyid ediliyordu. Bunun yanına Kutsal Ruh kavramı da ekleniyor ve böylece Baba-Oğul-Kutsal Ruh üçlemesi (Trinity) ilk kez açık bir biçimde ifade ediliyordu. İkinci paragrafta hedef alınan ve kendisine Katolik (Evrensel) Kilise sıfatını veren Roma Kilisesi tarafından lanetlenen kişiler ise, Hz. İsa'nın bir "yaratık" olduğunu, "onun var olmadığı bir zaman olduğunu", yani varlığının bir başlangıcı olduğunu söyleyen kişilerdi; yani Ariusçular ve Nasrani öğretisine paralel olabilecek başka herkes.

İznik yemininin ardından Hıristiyanlık

İznik Yemini yayınladığı tarihten sonra Hıristiyan inancının temeli, hatta inanç esası haline geldi ve bu yemine bağlı olmayan herkes sapkın sayıldı. Roma Katolik Kilisesi "Tanrı'nın iradesinin bu konsülde tecelli ettiğini" ilan etti, dolayısıyla İznik Yemini de bir vahiy gibi kutsal ve hatasız bir metin sayıldı. Oysa tecelli eden irade aslında Roma İmparatorluğu'nun iradesiydi, özellikle de Konstantin'in. Piskopos Eusebius'un belirttiğine göre, Hz. İsa'nın doğasını tanımlamak için kullanılan homoousion tot patri (Baba ile aynı özden) terimi bile İmparator tarafından teklif edilmiş ve ona yaranmanın zevkini yaşayan rahipler tarafından coşkuyla kabul edilmişti. Konstantin, kendisine boyun eğen ve Sol Invictus'la da gayet iyi uzlaşan Roma Kilisesi'ni, "Katolik" (evrensel) hale getirmekten son derece memnundu.

Ariusçular ise konsülden sonra daha büyük baskı altına alındılar. İznik Konsülü'ne imza koymayı reddeden Arius taraftarları aforoz edildiler. Yine de neredeyse yarım yüzyıl boyunca direnmeye devam ettiler. Ancak Kilise'nin ısrarlı baskıları karşısında dördüncü yüzyıl sonlarına doğru yavaş yavaş tarih sahnesinden çekildiler...

Tüm bunların bize gösterdiği önemli sonuç ise, bugün Hıristiyanlık dediğimiz dinin bizlere Hz. İsa'dan ulaşan saf inanç olmadığı, aksine bu dinin farklı sosyal ve siyasi şartların sonucunda şekillenmiş insan yapımı bir doktrin olduğuydu. Hıristiyanlık Pavlus'un müdahalesi ile asıl kökeninden koparılmış, bundan sonra uzun bir süreç içinde Greko-Romen dünyasının pagan inançlarıyla karışmış ve en son olarak da Konstantin döneminde tam anlamıyla paganlaşarak Hz. İsa'yı bir "insan-tanrı" statüsüne çıkarmıştı. Nasraniler ya da Nasraniler'in öğretisine paralel olan hareketler-örneğin Ariusçuluk-ise siyasi otorite tarafından tasviye edilmişti.

Konstantin döneminde hem İznik Yemini gibi doktrinler geliştirildi hem de bugün elimizde bulunan Yeni Ahit'e son şekli verildi. Bugün elimizdeki hiçbir Yeni Ahit nüshası Konstantin devrinden daha eski değildir. Yeni Ahit son şeklini alırken, ona, İznik Konsülü'nde formüle edilen ve daha sonra da Athanasian Yemini'nde daha somut biçimde tarif edilen Üçleme doktrinine dayanak sağlayacak eklemeler yapıldı.

Bölüm 6: İznik'ten Bugüne Hıristiyanlık

Hıristiyanlık böylece Hz. İsa'nın getirdiği saf ve katıksız Tevhid dininden, gerçek Yahudilik'ten kesin olarak kopuyor ve çok-tanrılı bir pagan inancı haline geliyordu. Bir Yahudi peygamberi olan ve kuşkusuz Tevrat'ın "dinle Ey İsrail, Rab bizim Allahımızdır ve Rab tektir" hükmüne bağlı kalan Hz. İsa, şimdi Allah'ın yanında ikinci bir ilah olarak tarif ediliyordu.

İznik Konsülü'nden sonra daha pek çok konsül toplandı. Hemen hepsinde de çeşitli "sapkın" akımlar lanetlendi ve aforoz edildi. Sözkonusu "sapkın"ların önemli bir bölümünün ortak özelliği ise Üçleme doktrinini reddetmeleri ve Hz. İsa'nın Tanrı sayılmasına karşı çıkmalarıydı.

Tevhit inancından kopma süreci

381'de İstanbul (Konstantinopolis) Konsülü toplandı. Konsül yarım asır önce İznik'te alınan kararları onayladı ve Ariusçuluğun son kalıntılarını da bir kez daha lanetledi. Bu arada Athanasias Yemini denen yeni bir belge daha Kilise tarafından kabul edilmişti ve bu belgede İznik Konsülü'nde değinilmiş olan Üçleme Doktrini çok daha somut bir biçimde ifade ediliyordu:

Kurtuluşa ermek isteyen, Katolik inancı herşeyin üstünde tutmalıdır. Buna bir bütün olarak inanmayan kuşkusuz sonsuza kadar yok olacaktır. Ve Katolik inancı şudur:

Biz bir üçleme içindeki bir Tanrı'ya inanıyoruz, ve birlik içindeki üçlemeye. Kimliklerini karıştırmıyoruz, ya da özlerini ayırmıyoruz. Çünkü Baba bağımsız bir kimliktedir, Oğul bağımsız bir kimliktedir, ve Kutsal Ruh bağımsız bir kimliktedir. Ama Baba'nın Oğul'un ve Kutsal Ruh'un tanrılığı birdir.

Baba yaratılmamıştır, Oğul yaratılmamıştır, Kutsal Ruh yaratılmamıştır... Baba ebedidir, Oğul ebedidir, Kutsal Ruh ebedidir... Baba Tanrı'dır, Oğul Tanrı'dır, Kutsal Ruh Tanrı'dır... Baba Rabbimizdir, Oğul Rabbimizdir, Kutsal Ruh Rabbimizdir.

Hıristiyanlık böylece Hz. İsa'nın getirdiği saf ve katıksız Tevhid dininden, gerçek Yahudilik'ten kesin olarak kopuyor ve çok-tanrılı bir pagan inancı haline geliyordu. Bir Yahudi peygamberi olan ve kuşkusuz Tevrat'ın "dinle Ey İsrail, Rab bizim Allahımızdır ve Rab tektir" hükmüne bağlı kalan Hz. İsa, şimdi Allah'ın yanında ikinci bir ilah olarak tarif ediliyordu. Oysa Kuran'a göre de Hz. İsa etrafındakilere "Allah, benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir. Öyleyse O'na ibadet edin" demişti. (A'li İmran, 51)

Hz. İsa'yı annesi Hz. Meryem 'e müjdelemiş ve onu tebliğinde desteklemiş olan Kutsal Ruh (Ruh-ül Kudüs), yani Cebrail ise, Allah'ın yarattığı bir melek olmasına rağmen şimdi Hz. İsa'nın yanında üçüncü bir ilah sayılıyordu. Gördüğü her kutsal varlığı ilah sayan pagan düşüncesinin sonucuydu bu.

Ancak sözkonusu Üçleme Doktrini, hem hiçbir dayanağı olmayan bir pagan düşüncesi olduğu hem de çok açık bir mantıksal çelişki barındırdığı için, dördüncü yüzyıldan bu yana Hıristiyan dünyası içindeki pek çok akım ya da kişi tarafından

reddedildi. Ariuşular sözkonusu "anti-Triniteryen" (Üçleme karşıtı) Hıristiyanların öncüleriydiler. Daha sonra da onlara benzer akımlar çıktı.

Anti-Triniteryenler

Sözkonusu akımların öncülerinden biri, Arius'tan daha zayıf bir biçimde de olsa yine Üçleme'yi reddeden Nestorius'tu. Suriye doğumlu bir manastır rahibi olan Nestorius, 428 yılında İstanbul Piskoposluğu gibi önemli bir makama getirilmişti. Ancak kendisini bu yere getiren Kilise hiyerarşisine karşı teolojik bir mücadele başlatmakta gecikmedi. Nestorius'un hedef aldığı kavramların başında, Kilise tarafından Hz. Meryem'e verilmiş olan "Theotokos" (Tanrı'nın Annesi) sıfatı geliyordu. Kilise dördüncü yüzyılda bu sıfatı Hz. Meryem 'e atfetmiş ve onun, Hz. İsa'yı ve ondan sonraki diğer çocuklarını doğurmasına rağmen, "ebediyen bakire" kaldığını ilan etmişti. Nestorius ise çıktı ve şöyle dedi: "Kimse Meryem'e Tanrı'nın Annesi demesin, çünkü Meryem sadece bir insandı."

Aslında Nestorius Kilise'nin sapkın öğretisinin çok küçük bir bölümüne karşı çıkmıştı-Hz. İsa'nın Tanrı sayılmasına karşı açık bir şey söylemiyordu. Ancak bu bile Kilise tarafından büyük bir tepkiyle karşılandı ve Nestorius'un aynı Arius gibi anti-Triniteryen bir "sapkın" sayılmasına yol açtı. Uzun tartışmaların ardından 431 yılında Efes'te toplanan bir konsülde Nestorius aforoz edildi. Tarihe Efes Konsülü olarak geçen bu toplantı, "sapkınlara karşı" İznik'ten ve İstanbul'dan sonra düzenlenmiş üçüncü "Kutsal Sinod"du (Konsül).

Nestorius 435 yılında Mısır çölüne sürüldü, ama etkisi sona ermedi. Pers (İran) Kilisesi zaman içinde giderek Nestorius'un görüşlerini benimsedi. Mısır Kilisesi ise Nestorius'u sapkın sayan Katolik Kilisesi kararını tanımadı ve böylece Roma'dan ayrılarak bağımsız bir Kilise haline geldi. Zaman içinde de bugünkü Koptik (Kıpti) Kilisesi'ne dönüştü. Nestorius'un diğer bazı bağlıları ise "Nasturilik" olarak bildiğimiz mezhebi oluşturdular. Günümüze kadar varlığını sürdüren Nasturi Kilisesi'nin merkezi bugün halen San Francisco'dadır.

Ortodokslar ve Protestanlar

Katolik Kilisesi'nin sözkonusu egemenliği, dokuzuncu yüzyılda kendi içinde gerçekleşen bir ayrılma ile sarsıldı. Uzunca bir süredir Roma Kilisesi ile ihtilaf halinde olan Doğu Kiliseleri-ki bunlar İstanbul, Kudüs, Antakya ve İskenderiye Patriklerine bağlıydılar-Roma Katolik Kilisesi'nden kesin olarak ayrıldılar. Roma Kilisesi ile Doğu Kiliseleri arasındaki bu çatışma aslında siyasi kökenliydi; Roma İmparatorluğu'nun Batı ve Doğu olarak ikiye ayrılmasından sonra ortaya çıkmıştı. Asırlar boyunca da iki tarafın arasında çeşitli anlaşmazlıklar gelişmişti. Sonunda Batı Roma'nın Şarلمان'ın Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu'nu kutsaması sonucunda iki taraf arasındaki bağlar tamamen koptu. İki taraf arasındaki pek çok farktan en belirginini, Roma Kilisesi'nin kutsal dil olarak Latince'yi Doğu Kiliseleri'nin ise Yunanca'yı kullanmalarınıydı.

Doğu Kiliseleri, ya da diğer isimleriyle "Ortodoks Kiliseler", Roma'dan koptuktan sonra kendi aralarında bir hiyerarşi oluşturamadılar. İstanbul'daki Patrikhane her zaman daha üstün gibi göründü, ama diğerleri kendi içlerinde bağımsızdılar.

Dahası, zamanla yeni kopmalar oldu ve ulusal kiliseler oluştu. Ermeni, Rum, Bulgar, Sırp, Rus gibi uluslar, farklı dönemlerde kendi milli kiliselerini kurdular.

Katolik Kilisesi ise Doğu Kiliseleri'nin ayrımı ile verdiği "fire"nin dışında, başka hiçbir kalıcı parçalanmayla karşılaşmadan 16. yüzyıla kadar Avrupa'daki egemenliğini korudu. 1520'lerde Almanya'da ortaya çıkan Martin Luther adlı bir rahip bu egemenliği sarsan kişi oldu. Önce Luther'in sonra da Calvin ve Zwingli gibi rahiplerin önderliğinde gelişen "Protestan" akım, Roma Kilisesi'nin ve Papa'nın otoritesine karşı büyük bir isyandı. İsyan büyük olduğu kadar kanlıydı da; Avrupa bir yüzyılı aşkın bir süre Katoliklerle Protestanların bitmek tükenmek bilmeyen savaşlarına sahne oldu. "Dini" gibi gözükken bu savaşların ardında ise yine siyasi hesaplar, Papa'nın boyunduruğu altında yaşamaktan ve ona vergi vermekten bıkmış olan prenslerle bu egemenliği yitirmek istemeyen Katoliklerin çıkar çatışmaları yatıyordu.

Protestanlar Papa'nın otoritesini reddederken onun yerine bir başka otorite koymamışlardı. Bu nedenle Protestanlık, Katolisizmdeki hiyerarşinin aksine son derece dağınık ve "liberal" bir din olarak gelişti. Hemen her ülke kendisine ulusal bir kilise kurdu. Bunların yanında daha pek çok farklı mezhep ve akım gelişti. Bu nedenle bugün Protestanlığın yüzlerce irili ufaklı versiyonu, yüzlerce farklı Protestan kilisesi vardır. Bunların büyük kısmı da ABD'de faaliyet gösterir.

Protestanlığın hikayesinin bizim açıımızdan önemli olan bir yönü vardı. Protestanlar, belirttiğimiz gibi, kendilerini Katolik Kilisesi'nin egemenliğinden kurtardılar. Bu hem hiyerarşik hem de doktrinsel bir özgürlüktü. Artık kendilerini Katolik Kilisesi'nin kutsal metinlerine uymak zorunda hissetmiyorlardı. Yeni Ahit'i kendileri okuyorlar ve kendileri yeni baştan yorumluyorlardı.

Bunun sonucunda bazı Protestanlar, çok az bir bölümü de olsa, ilginç bir gerçeği fark ettiler: Katolik inancının temelini oluşturan Üçleme'nin Yeni Ahit'te pek bir dayanağı yoktu. Hatta bazı pasajların bu doktrini yalanladığı bile düşünülebilirdi. Bu pasajlardan Tanrı'nın bir "Üçlübirlik" içinde olmadığı, aksine bir ve tek olduğu sonucu çıkarılabilirdi.

İşte bazı Protestanlar, aslında çok azı, bu sonucu çıkardılar ve Üçleme'yi reddettiler. Böylece "Birlemeci" (Unitarian) Kiliseler doğdu.

Çağdaş "Birlemeci" Hıristiyanlar

Protestan Reformu'nun ardından Yeni Ahit'i Katolik dogmalarından bağımsız okuyarak Üçleme'nin yanlışlığı sonucuna inanan ilk Hıristiyan akım, İtalya'da gelişti. Lelio Sozzini (1525-62) ve kuzeni Fausto Sozzini (1539-1604) tarafından başlatılan akım, kurucularının isminden dolayı Sosyanizm (Socianism) olarak bilindi. Sosyanistler gizli toplantılar yoluyla yayıldılar. İnançlarının en önemli yanı ise Üçleme doktrininin reddetmeleriydi.

Sosyanistler çeşitli baskılarla karşılaşmakta gecikmediler. Kilise onları çok geçmeden aforoz etti. Aynı dönemde Sosyanistler'e benzer fikirler yayan, özellikle Üçleme doktrinine radikal bir biçimde saldıran Cenevreli Michael Servetus, fikirleri nedeniyle Calvin tarafından kazığa bağlanıp yakılarak idam edildi. Yakılırken yazdığı anti-Triniteryen kitap da göğsüne asılmıştı.

Sosyanistlerin mirasını devralan Üniteryen (Unitarian) yani "Birlemeci" akım ise 16. yüzyılın sonlarında Transilvanya'da doğdu ve sonra da başta Polonya olmak üzere Avrupa'nın dört bir yanına yayıldı. Polonyalı Üniteryen rahiplerin yayınladığı ve Tek Tanrı fikrini ısrarla işleyen Racovian Catechism adlı belge, akımın en önemli kaynaklarından biri haline geldi. Bu dönemde Polonya'daki bazı Üniteryenler Katolikliğe geri dönmek, Yahudiliği kabul etmek ya da sapkınlık suçuyla idam etmek gibi üçlü bir seçenikle karşı karşıya kaldılar. Yahudiliği kabul etmek bir idam nedeni sayılmıyordu, çünkü Yahudiler "kafir"diler, "sapkın" değil. Bu durum karşısında Üniteryenlerin çoğu, Üçlemeci Katolik inancına dönmektense, monoteist Yahudi inancını benimsemeyi tercih ettiler.

Üniteryenizm Hıristiyan geleneğinin akılcı ve gerçekçi bir yorumuna dayanmaktadır. Hz. İsa, gerçekte olduğu gibi, yani bir Yahudi peygamberi olarak kabul edilmekte, Yeni Ahit'te onun için kullanılan "oğul" kavramı mecazi anlamda anlaşılmaktadır. Allah'ın bir ve tek olduğu gerçeği doğrulanmaktadır. Bu arada Yeni Ahit'in de İlahi bir vahiy değil, insan yazımı bir kitap olduğu gerçeği kabul edilmektedir.

Bir Hıristiyanın, Hıristiyan inancı içinde varabileceği en doğru nokta da bu olabilir.

Bölüm 7: Gerçek imana davet

Nasrani inancının tarihin derinliklerine gömülmesinden sonra ne oldu? Yahudiler, kendi kurtuluşlarını, yani Hz. İsa'yı reddettiklerine, Pavlusçu Hıristiyanlar hayali bir Hz. İsa'ya inandıklarına, Nasrani inancı da tarihin dışına itildiğine göre, Hz. İbrahim'den gelen ve Hz. İsa'yla devam eden İlahi din ne oldu?

Yahudiler Hz. İsa'yı reddettiler. O, onların peygamberi ve Mesihiydi, ama kalplerindeki katılık ve kibir nedeniyle onu tanımadılar. Dahası onu Roma valisine gammazlayarak öldürmeye kalktılar.

Hıristiyanlar ise Hz. İsa'yı benimsediler. Ama onu yanlış anladılar. Hz. İsa kendi hayatını Tevrat'ın "Tanrının olan Rab'be tap, yalnız O'na kulluk et" emrine uymaya adamıştı. İnsanlara yaydığı mesaj da buydu. Ama Hıristiyanlar, Pavlus'un pagan dininin peşinden gittiler ve Hz. İsa'ya taptılar, ona kulluk ettiler.

Dolayısıyla her iki din de, göklerin ve yerin Yaratıcısı ve Rabbi olan tek Allah'ın yolundan saptı.

Hz. İsa'yı gerçekten izleyenler, bir tek Nasraniler'di. Aslında onlar, sırf Hz. İsa'nın değil, Hz. İbrahim'in, İshak'ın, Yakup'un, Hz. Yusuf'un, Hz. Musa'nın, İlyas'ın ve diğer tüm peygamberlerin de yolunu izliyorlardı. Çünkü tüm bu peygamberler, Hz. İsa da dahil, tek bir gerçeği anlatıyor ve insanları tek bir dine çağırıyorlardı: Allah birdi ve insan başka herhangi bir yol göstericiye-kendi isteklerine, atalarının geleneklerine, "din adamı" gözükken sahtekarlara-göre değil, O'nun dinine göre yaşamalıydı...

Ancak bu temiz Nasrani inancı da yaşayamadı ve Pavlusçu Hıristiyanlar tarafından yok edildi...

Bir kaç satırda özetlediğimiz bu tabloyu bu yazı dizisinin başından bu yana en ufak ayrıntısına inene dek inceledik. Ancak sormadığımız bir soru kaldı: Acaba Nasrani inancının tarihin derinliklerine gömülmesinden sonra ne oldu?

Hız.İsa'nın geleceğini müjdelediği Peygamber

Yahudiler, kendi kurtuluşlarını, yani Hz. İsa'yı reddettiklerine, Pavlusçu Hıristiyanlar hayali bir Hz. İsa'ya inandıklarına, Nasrani inancı da tarihin dışına itildiğine göre, Hz. İbrahim'den gelen ve Hz. İsa'yla devam eden İlahi din ne oldu?

Bu dini peygamberleri ile insanlara ulaştıran Allah, bu dinin tarihin içinde kaybolup gitmesine izin mi verdi?

Hayır. Aksine, aynı İlahi din, Nasraniler'in saf dışı edilmelerinden kısa bir süre sonra, aynı coğrafyanın biraz daha güneyinde, Arabistan'da yeniden ortaya çıktı. Allah, yeni bir peygamberle tarihin başından beri var olan dinini yeniden duyurdu.

Bu kez bu peygamber Yahudi değildi. Çünkü Yahudiler Hz. İsa'yı reddetmekle ve onu öldürmeye kalkmakla büyük bir suç işlemişler ve "Allah'ın seçilmiş halkı" olma vasfını yitirmişler, aksine lanetlenmişlerdi. Çünkü peygamberleri Hz. Musa, Eski Ahit'e göre, onlara Hz. İsa'yı kast ederek "Allah'ınız olan Rab size, kendi kardeşlerinizin arasından benim gibi bir peygamber çıkaracak. O'nun size söyleyeceği her sözü dinleyin. O peygamberi dinlemeyen herkes Allah'ın halkından koparılıp yok edilecektir" demişti. Onlar ise Hz. İsa'ya isyan etmekle "Allah'ın halkından koparılıp yok edilmişler"di. Nitekim Hz. İsa'ya karşı düzenledikleri tuzağın ardından, 70 yılında tarihin en büyük bozgunlarından birine uğradılar. Kudüs'ü, oradaki Tapınakları'nı ve Tapınak'taki Tevrat nüshalarını, Hz. Musa'nın sandığını kaybettiler. "Allah'ın halkından koparılıp yok edilmişler" olarak, asırlar sürececek bir sürgüne yollandılar.

Bu nedenle Hz. İsa ile birlikte Yahudi peygamberleri geleneği son buldu. Hz. İsa onların son yol göstericisiydi.

İşte bu yüzden, Nasraniler'in de tarihin dışına itilmelerinin ardından, Allah vahyini Yahudiler'den olmayan, yeni bir peygambere indirdi. Aslında bu peygamber Yahudi değildi, ama yine de Hz. İbrahim'in soyundandı. Hz. İbrahim'in iki oğlundan biri olan İsmail'in soyundan geliyordu ve İsmail'den türemiş olan Arap halkının arasında ortaya çıkmıştı.

Bu peygamberin görevi ise, tarihin başından beri var olan ve Hz. İbrahim'den beridir kesintisiz süren İlahi dini yeniden hayata döndürmektir. Bir başka deyişle, çıkıp da bir "Arap dini" kurmadı. Ona vahyedilen kitap, kendinden önceki tüm kitapları ve peygamberleri doğruluyor, ancak bunları izlediklerini söyleyen insanların yanlışlarını haber veriyordu. Dolayısıyla bu peygamberi izleyenler, önceki peygamberlerin de tümünü izlemiş olacaktı.

Bu peygamberin ismi Muhammed, getirdiği kitabın ismi de Kuran'dı. Hz. İsa geldiğinde yaptığı en önemli iş insanları imana davet etmek olmuştu. Hz. Muhammed de aynı şeyi yaptı. Nitekim Hz. İbrahim, Hz. Yusuf, Hz. Musa, İlyas ya da Yahya da aynı şeyi yapmıştı. Dolayısıyla Allah'ın lütfuyla "insanların

İbrahim'e en yakın olanları" olan biz müslümanların işi de yine insanları imana davet etmektir.

Bu yazı dizisi daveti duyurabilmek için yazıldı, özellikle de Hıristiyanlar için.

Buna rağmen biliyoruz ki, bu yazı dizisini okuyan Hıristiyanların önemli bir bölümü bunu "saptırıcı" bir çalışma olarak görmeye, hatta "Şeytan işi" saymaya çalışacaklardır. Ancak bilmelidirler ki bu satırların yazarının aklında, Allah'ı yüceltmek, O'nun peygamberlerini övmek ve O'nun gerçek dinini tebliğ etmekten başka bir şey yoktur.

Bu yüzden Hıristiyanları, Hz. İsa'yı reddeden tutucu Yahudiler gibi katı davranmamaya, her türlü bağımlılıktan kurtulmuş olarak kendilerini Allah'a teslim edip düşünmeye davet ediyoruz. Hz. İsa'ya gerçekten onun kendisini anlattığı gibi mi iman etmektedirler? Sahip oldukları iman, Yeni Ahit'e göre Hz. İsa'nın kardeşi olan Yakup'un sahip olduğu imanla aynı mıdır? Eğer öyleyse neden Yakup ve onun cemaati kendisine inandıkları Kilise tarafından lanetlenmiştir?...

Hıristiyanlara çağrı

Yazı dizisi içinde ayrıntılarıyla incelediğimiz konuları bir kez daha tekrar etmeyeceğiz. Ancak Hıristiyanlara çağrımız, Yahudiler gibi tutucu davranmamaları ve Allah'ın kendilerine indirdiği yol göstericiye karşı açık olmalarıdır. Bu yol gösterici Kuran'dır ve Hz. İsa'nın gerçek kimliğini de onlara o haber verir.

Kuran'a göre ise, iman ettikleri Hz. İsa, sadece ve sadece bir tek Allah'a iman etmeyi emretmiş ve kendisinin de O'nun kulu olduğunu vurgulamıştır:

Andolsun, 'şüphesiz Allah, Meryem oğlu Mesih'tir' diyenler küfre düşmüştür. Oysa Mesih'in dediği (şudur:) 'Ey İsrailoğulları, benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a ibadet edin. Çünkü O, kendisine ortak koşana şüphesiz cenneti haram kılmıştır, onun barınma yeri ateştir. Zulmedenlere yardımcı yoktur.'

Andolsun, 'Allah için üçüncüsüdür' diyenler küfre düşmüştür. Oysa tek bir ilahtan başka ilah yoktur. Eğer söylemekte olduklarından vazgeçmezlerse, onlardan inkar edenlere mutlaka (acı) bir azap dokunacaktır. Yine de Allah'a tevbe edip bağışlanma istemeyecekler mi? Oysa Allah bağışlayandır, esirgeyendir. Meryem oğlu Mesih, yalnızca bir elçidir. Ondan önce de elçiler gelip geçti. Onun annesi dosdoğrudur, ikisi de yemek yerlerdi. Bir bak, onlara ayetleri nasıl açıklıyoruz? (Yine) bir bak, onlar ise nasıl da çevriliyorlar? (Maide Suresi, 72-74)

Kuran Hıristiyanları Hz. İsa'yı bir tanrı sayıp Allah'a ortak koşmamaları için uyarır. Tek bir Allah vardır ve İsa Mesih dahil herkes O'nun kuludur. Bir Hıristiyan'ın yapması gereken şey, herşeyden önce bunu kabul etmektir. Allah'ın bir ve tek olduğunu, Hz. İsa'nın ya da bir başka kişinin ise sadece ve sadece O'nun kulu olduğunu tasdiklemektir.

Onları da, İsa Mesih'i de, tüm insanları da yaratmış olan Allah, onlara şöyle seslenmektedir:

"Ey Kitap Ehli, dininiz konusunda taşkınlık etmeyin, Allah'a karşı gerçek olandan başkasını söylemeyin. Meryem oğlu Mesih İsa, ancak Allah'ın elçisi ve kelimesidir. Onu Meryem'e yöneltmiştir ve O'ndan bir ruhtur. Öyleyse Allah'a ve elçisine inanınız; "üçtür" demeyiniz. Kaçının, sizin için hayırlıdır. Allah, ancak bir tek ilahtır. O, çocuk sahibi olmaktan yücedir. Göklerde ve yerde her ne varsa O'nundur. Vekil olarak Allah yeter. Mesih ve yakınlaştırılmış melekler, Allah'a kul olmaktan kesinlikle çekimser kalmazlar. Kim O'na ibadet etmeye 'karşı çekimser' davranırsa ve büyülenme gösterirse, onların tümünü huzurunda toplayacaktır." (Nisa Suresi, 171-172)